

అవసరాలి

రాంషా

ప్రొమసుందర్.

కళాశిల్ప ప్రచురణలు

శాస్త్రోత్పత్తి

౨౦౦

నల్లబూట్లు

వంటింటి కుందేళ్లు

రాం [బందుల] రాజ్యమ్

మే 1962

శాస్త్రాలు
కళాకళి

గాంధీ పబ్లికేషన్,
మైసూరు.

ఉపోద్ఘాతం.

కన్యాశుల్కాన్ని చదివి నరకాద అపాపాదు మీద భక్త్యుతమంత
వాదని, ఎవరెవరు ఏయే గృహ్యైక్ అన్నప్పుటికి నేను మాత్రం ఒకంతుకు ఒక్క
కొంటాను: అతని నాటకంలో సాక్ష్యవాదవాస్తవతకి ప్రాతినిధిక ఉండట
జీవితాన్ని యదార్థంగా చిత్రించాలని ఆయన విజయవంతమైన ప్రయత్నం
చేశాడు. ఫోటోగ్రఫీనట్లు చిత్రించటం కాకుండా ప్రాణాలున్న పాత్రల్ని తీసు
కొచ్చి, వాటి గతువాన్నికూడా రికార్డు చేశాడు. వస్తు పాత్రముఖ్యత ముందు,
రక్తాశ్రిత శిల్పము ఆనే గుప్తిని మనశిచ్చాడు.

శిల్పాకేరిట మనశాంతి కాళ్ళకి పడే బంతాలవైలే ఛేదించుకుంటు
వ్తుంటాని, శిల్పాన్ని చీదరించుకో నవసంశయం ఇక శిల్పమే మనశ్శక్తి పు
మాగమంటే వాత్రం అంగీకరించేదిలేదు. సాక్షికాలపు అలంకార సిద్ధాంతాల్ని
తీసుకొచ్చి ఈవాటి వాస్తవికతకి మడిపెడిగానన్న శిల్పాన్నీ, ఇక జీవితంలోని
కొత్త రీతులకి గగితక అనుకూలనే రచయితన్నీ త్రోసిరాజనక తప్పుదు. నిజంగా
కళాకావ్యమైనవాడు గేర్ని ఆకస్మాత్తుగా తీసుకుంటాడో దాన్ని అత్యుత్పత్తిగా
నమ్మనివాడేకూడా అంగీకరించలేం

కొందరు నాటకం వాస్తవమంటే అతిశయిస్తానని అనుకుంటారు,
ఏమింటి, అన్నాయి అన్నాయి కబుర్లు వశపగా రాసుకుపోతుంటేకూడా అని.
పాత్రల అవధులుల్ని వివరించ నేర్చుకో ప్రకృతి వనశ్రేణి అవసరమేలేదు,
జాతీయ వారాహంగంకారి, గృహ్యలుకారి అప్పుకో నవసంశయం—అంతేత
నాటకం వ్రాయుటమంటే వాస్తవాన్ని స్వేచ్ఛానాటకంలా విస్తుంది

అయితే కొన్ని నాటకాల్లో ఎన్ని లక్షణాలుండాలి కదలిక, 'చక్ర' తీవ్ర
అనుభూతులు, విశేషమైన ప్రతిపక్షాలు, భావకలకత—వీటిల్లో ఏదీకటి లోపం
చివా అవాంఛించ వలసి. కానీ వీటి కమో త్తన! వాత్రే వాత్రల సంభాషణల్లో
ఇవన్నీ ఇమడ్చుటమంటే మా అలా! కొన్నింటిని రచయితలే ఇక్కడకొచ్చే
సరి! పక్షలో అడుగునేతుంటు జరుగుతూంటుంది

“సాహిత్య లో సామర్థ్యమే కాకుండా విధిన్నవాంఛల, ఆకయా
సంఘాతాల్ని స్ఫూరించుల్లిన శక్తి తప్పనిసరి రెక్కలతో తొలడగా విలీనం చేయ
గలిగిన శక్తి ఉండాలి ఈతల్ని రచయిత ఇష్టానుసారం కంపాండీ
కాకుండా, సర్వోపకారి పాత్రల ప్రత్యేకతకీ, వాటి ఆదేశాలకీ అనుగుణంగా
ఉండాలి” గోర్కీ అంటాడు.

ఇక నాటక రచనలో అతి ముఖ్యమైనది భాష. రంగమీద సంభా
షణల 'చక్ర' చేనేరవలన్నీ చేస్తుంది పాత్రల్ని వివేచన చూపించేదికూడా
సంభాషణే. ద్రవ్య హృదయాన్నీ మనస్సునీ అకట్టుకోగలిగినవి ఈరెండు వివ
యాటాను ఇతే నాటక రచయితకి ముగ్ధదృశ్యాలు కావాలి

కాటకం వ్యాపారముంటే అందరూ అనుకుంటుంటే అప్పుడు విద్యుత్తువారు
కాదు. వర్తమానముగా వర్తకస్థాయికి అనుగుణం పెంచుకున్న ఈ సమయంలో ఇది
మరి కష్టసాధ్యమైన విద్య. నేటి జీవితం విద్యవరకు పొందుతున్నట్టే నేటి
సాహిత్యంకూడా విద్యవస్తాయిని పొందకపోయింది. విద్యవ సాహిత్యమంటే సాహిత్య
వ్యవస్థలో విద్యవస్తే, విద్యవానికి కావలసిన అయిదు పాదుగ్రిని సరఫరా
చేయటంకాదు. దీనికియుద్ధాంగం మానవ మనస్తత్వం మాత్రమే. 'ఒకసారి
మృత్యుంగా విడిచిపెట్టే పాత్రలు సాహిత్యంలో ఎప్పుడైతే గోచరిస్తాయో, వాటిమధ్య
సంఘర్షణకూడా రషునిపరి పోయిందని గోర్కీ అంటాడు. మానవ మూర్తిమధ్య
సాగే ఈసంఘర్షణని సవ్యంగా వ్యక్తంచేయగల కవి గమయిత సంపాదించాలి.

అందుకోసం ఎంతో లోయను మధించి సత్యాన్ని చిలకరించక తప్పదు.
జీవితంలోకి, వారాహంగంలోకి వచ్చిన పోవటంవ్వారా ఇది సాధ్యమవుతుంది.
తద్వారా పాతవాటి సంకర్షణుల త్రెంచుకుని పైకిరావాలని ఏకాగ్రతపైతే త్రయ
త్విస్తున్నాయో, వాటిని కనిపెట్టగలుగునామో, వాటినే రాజీగా, త్రిమంగా చేసి
రచగలుగుతాం. జీవితంలోని వ్యాధిని వివేచన చేసి ఇప్పుడున్నంతో నిమిత్తం
లేకుండా మాంసానుభవము, జీవితంలోని కొత్త శ్రమల్ని విస్మయించేనే కాటక
రూపం మానకుండా ఎల్లా ఉంచగలుగుతుంది?

ఇక అన్నిటికన్నా అనిమిషమైనది వాస్తవిక భావం. సంబంధం
కాదువ్వాలంటే పొందిన అగ్రేయతానీ, స్పష్టతకీల్ని ఎన్నోకోటలో చేసి
పొందిన వానికొకటి సుంపించుకొని ఈ 'వాస్తవిక' ద్వారా చేస్తూనే కాదు వాస్తవిక
వాళ్ళే జీవితానికి స్పృహితిమైనవివేచన సాగించాలి, వాస్తవాన్ని చూపించా
లని నేను చాలామంది యువ పండితులతో చెప్పివచ్చాను అంతమాత్రా మాత్రమేగా
చర్చించినవాళ్ళల్లా ఆక్కిటిలో ఎల్లాపోతూ వచ్చాను. బహుశా ఇదేదో పది
గట్టురాయిలాంటి మాట అని వాళ్ళ ఆపోహ అనేకుంటాను. అయితే సంతోష
సామ్యవాద వాస్తవికతే సామాన్యంగా చెప్పకొచ్చే వాటికాని నాలుకంగాని
ఇందాకా వెలువడి ఉండకపోవటంవల్ల నేనూ బహుశా వచ్చేదేమైతే పోయి
ఉండవచ్చు. శ్రీ అచలనారణ్యమూర్తిగారు తన "నల్లబూట్లు" ద్వారా అలాసాన్ని
నివృత్తిచేశాడు. అన్నికోణాలలోను విస్తరించిన వాటికే "నల్లబూట్లు".

నేలవిడిచి ఉరకే ప్రసేదానాగానాన్ని మధ్యకూలవలసిందే. వాస్తవి
కతమంది పుష్కలమైన ఆకాశాగాన, భావనగాన సంతోష విలువను పొందుతుంది.
సజీవ జగత్తునీ, వాస్తవిక చరిత్రాన్ని చూపగలిస్తున్నప్పుడు నీలో రూపం
చిన సంఘటనలు, వాత్రాలు, కథ—అనే నిజమైన ఆదర్శమైనవి. అలా
కాకుండా, నీభావం ఎంతోకొత్తైనా, ఎంతోకీ వంతమైనా—వాస్తవికతని చది
లించకుండా, వాస్తవిక కథావస్తువును తీసుకోకుండా సాగిపెట్టుకుంటే—అభావం
అంత అగోచరం, అంత అసహ్యం అవుతుంది ఏభావాలు లేనివాడు, వాస్తవికతని
ఎందుకు గ్రహించాలి అర్థంకానివాడు—వాడికి వ్యాధివలసిన పనేలేదు.

నల్లబూట్లు

అవసరాల

పాత్రలు

పాండు:-	..	రిజర్వ్ పోలీసు
నర్సమ్మ:-	..	అతని భార్య
మాధవుడు:-	..	అతని కొడుకు
బేలు:-	..	మాధవుని సహధ్యాయి
కృష్ణ:-

టీ దుకాగదారుడు, పూలవాడు, జంగిడివాడు, ఇంకా మఁకొందరు.

కాలం :: వర్తమానం

స్థలం :: పాండిచ్చి ఇల్లు

నల్ల బూట్లు

[సాయియ్య యింట బిల్డింగ్. గంకవరల కొద్దిగా కానిలం. అక్కడే అంబులెస్మెంట్. కంపు కొడుకున్నా గడమడుగు. దానికిదూల కోళ్ళబుట్టలో కోళ్ళు 'క్లక్క్లక్' అంటూ సవ్వడిచేస్తూ వుంటాయి. గదికి కదిలా ఒక తిరగ, కల్లెదా, కొంపంబాంబోల నులకమంచం. గోడపై కనం. వంకీన ఒక కాక్ లిక్కుటా, కొక్కా, గోపి పేల్లడిశూవుంటాయి. ఎవమగా ఒక ఎన్నయిన కాపడిపట్టె. ప్లగ్ మో అంటించిన పిడిమాతాల బొమ్మలు. గది గోడల సగంవరకు అగి మున్ను పెట్టెవుంటాయి. గదిలో చింతవంతుగా విరిచివేసిన పాళ్ళున్నాయి. నులకమంచంపై మాడంపేసినది, మావైదు నిద్రపోతూవుంటాడు. వయస్సు 13, 14 సంవాయి. నల్లని మేహం దున్నగా వున్నా మనిషిగా యేమంది చూడటం కష్టమే. గదివరల పంబులో పేర్చేస్తూ బుల్లెతూ, ముక్కులో టూలికాగం టేల్లన్న శ్రీకాం. తొలకేసరికి, కొడిపాస్తం. సాయియ్య పెట్టెలోని పడికాలుపడి, బూట్లు పోడుక్కుంటూ వుంటాడు. అంకా ఎవమగా దానికి బూట్లు పడి కొద్దివరకు పాస్తాకాదు. వయస్సు నెలభయి అయికేయివా మేహం చాలావంతు ముదురు చేవుంటుంది. గుబురు పెద్దది. అంకా, సాయియ్య, కొద్దివాటి రాసిచెప్పకన్న. పెరులమీద అంజనేయనిచ్చబట్టె]

సాయియ్య: [విసువగా బూట్లు నేలకేసికొట్టి విసుగ్గా] థా, థా! వెల్లొడిచిట చాలు, మీకు ఆమోగుగ పడితెలుపు తీసినట్లే! [బూట్లుతీసి, మీదను చూసుకుంటూ పొడుస్తూ] నిన్ను కాలికి వేసుకుంటేనేకాని, [కడుపు తడుముకుంటూ] యీకడుపుకి జరగదు. [బూట్లు పోడుక్కుని పడుస్తూ] వైట్, లెఫ్ట్, లెఫ్ట్, రైట్, రైట్ లెఫ్ట్! [అలోచనగా] ఏమిటి దీని లిఫ్ట్! వైట్ నాచి, లెఫ్ట్ కా, లెఫ్ట్ నుంచి వైట్ కా? ఏమిటి దీని లిఫ్ట్! నానడక, కాదా కాదు మానడక! [చేయిచాపి, పచ్చబొట్టు చూసుకుంటూ, నవ్వుతూ] నేనూ అంజనేయనిలా యీబూట్లకి నమ్మినబంటు

నవుతాననేకాబోలు, ముందే ఊహించి మాతమ్మ నాకీ పచ్చ బొట్టు చిన్నప్పుడే పాడిపించింది.

[నర్సమ్మ బిందో ప్రవేశిస్తుంది. వయస్సు ముప్పయి అయిదు. అంత పాడగనీకాదు. ప్లాస్ట్ కాదు, వాష్టూ పొడుగునూ కూకంగా కనిపిస్తాయి అంతకంటా ఏమంది అధునికంకాదు నీలిరంగునీర. కుడిమంచి ఎడమ పమికే. కొంచెం పాడ వైన రవి. రేనతల. మడట సగం సగం చేసిన ముకుమబొట్టు. చువ తొలగినదై]

నర్సమ్మ: [ప్రవేశిస్తూనే] ఎప్పుడూ నీబూటూ, నీటాకూ నీ కీకేనా, ఇంకేవన్నా వున్నాదా? [బిందోచివెట్టి కొడుకుడగ్గ రగా వెచ్చి మొహంలో ముహంపెట్టి నోచిమాస్తుంది.]

సాంబయ్య: [గోడనున్న అద్దంతీసిచూసుకుంటూ] ఏమిటి నీఅడ్డరు! ఇంట్లో అర్థం గవర్నమె బాడ్డిమకన్నా ఛార్జెక్కువ-చెప్పు. ఏమిటి నీఅమలు!

నర్సమ్మ: ఈ అన్ని అమల్లో పెడతన్నానీ! [కొడుకు భుజాత్తుతూ] నెగరా నేనూ, పోయ్యిలో ప్లిస్టిల్లలా ముడుసుకు ముడుసుకు ఉంటున్నాను! [నూనెవుడు అయిఇటూ దొడ్లగా, ఇంతో] సూప, సూప! అడి కేవలం: పాలు. ఇంకీ గుంట ఎడవ ఎలాచనికొత్తాడన్నా!

సాంబయ్య: [కుప్పెన్నతో మీసం పీక్కుంటూ] కాసిని టీనిచ్చిస్తూ.

నర్సమ్మ: నిమిషం, నీయేసం, నీ టీనీభూ యియేనానోకం? ఇంకేగోడగా అక్కణ్ణేదా? [ప్రవేశిస్తూ] అయ్యో, వర్రోడున్నాడూ, అట్ట నేవుదాం. నేనీ సమసుకోమదాం, నడుగుకుంటే అనక కొడుకి, ముసిలికాలాని, నీటికి కాలికి పనికొత్తాడనే గ్లెన ముండక్కణ్ణేదా మసిషయాక? బలమమెప్టేవ్, బలమ, మగ బలమ!

సాంబయ్య: నువ్వు లేవుతున్నావు. చాలదా?

నర్సమ్మ: అదిగో, ఆవూసే నాకాడత్రమ, అడదాయే

కానీ, మొగోడేశానీయ్, ఎవరంటాకానీ, తండ్రిదగ్గరున్న బయ్య
వూ, బకిరీ, తండ్రిదగ్గరుంటవా?

సాంబయ్య: భయం చెప్పకుండుకు అడసోల్లగులా, నువ్వు
గొట్టుకో.

సర్పమ్మ: మొగోడికింత యిస్సాకారమైతే బాగుపడ
మంటే సంసారాలెలా బాగడతాయ్; కొడుకు సమంగా సదుగు
తున్నావో లేదో నడివేది సదువవునో కాదో, నూసుకోవద్దా
తండా)న్నావ!

సాంబయ్య: [టోపీ పెట్టుకుంటూ] నాకొకటి చదువొచ్చు
నూ, ఇకవాణి చదువు పరీక్షిస్తాను. [మోక్షపుష్ప సంతోషంతో
నవ్వుతాడు]

సర్పమ్మ: [తనకొడుకుకే హెచ్చు చదువు వచ్చునన్నట్లు
అతిశయంగా] సదువన్నది మీవంశంలోనే నేదు, బకిరీ సెలితే
నాలు దొంగనాటిగా పెంట్లోంచి ఎరుగైకొట్టి, సింఠపెట్టు
గుబుర్లు దాటకంట్లోకివట! ఏటోనారాతి బావుండే [కొడుకును
చూపుతూ] ఆడిత గానుండి, నీకీఉరోగమయింద,

సాంబయ్య: ఆ! ముందానొకరీ!

సర్పమ్మ: మారె! ముందానొకరీ!

సాంబయ్య: ఈ సంసారంకోసం ఈకడుపుకోసం ఎన్నియమ
యారనలు! ఎంతమది ఇర్బుదోస్తే ఒకయిల్లు నిండుతోంది
హూర్తింట పోలీనా, హూర్తింట పోలీనూ! ఊళ్లగోడిమీద
కాగితం అంటించివుంట చాలు, వెంటనే పూడెట్టు లాజ్జీలమీ
దికి దూశమంటాయి. ఎక్కడైనా దొంగతనం జరిగిందా, ఊరం
దగ్గి ఎరెస్తు! ఏంకొకిరీ, ఏంచాకిరీ!

సర్పమ్మ: ఆ! అయితే మానేసేనేకపోనావా!

సాంబయ్య: నిన్ను కట్టకున్నాక నొకరీ చేయక తప్ప
తుందా?

నర్సయ్య: హా! నాకరీచేసి, ఇంగ్లో [మెడచూపిస్తూ]
నేయించెట్టెసినావ్ నగలు, నగలు! కంఠం తిరక్కుడా ఎట్టెసినావ్:
నానూ తీగే ఎట్టుకోనేక సన్నెన్న!

సాంబయ్య: మెడతిరక్కుండా నీకు సరుకులు చేయించడానికి
నేనే మాపరెంటిని కానేవ్. మాపరెంటి లేకపోయినా, వాడు
కూడునే కుప్పియే, రెండుచేతులా, నాలుగు కాళ్ళిద్దో చేస్తుంది
డబ్బు, డబ్బు!

నర్సయ్య: ఏమో ఎవరిమాటాచ్చాగు [కాస్తవరం, కొడుకుని చూపిస్తూ] ఆడు పెన్దోడు కాకూడదా. నాసనీలు గొల్పాలి
మాపరెంటో ఏటో అడేకాకూడదా? [మాధవుడి నవ్వు విసబడుతుంది, కొడుకును కనుచునూ]

నగరా, నగూ! సదుమాసెత్తిజేసాలు, మొద్దుబిందర శనే
శ్వరుడికి, దాకకాడికిపిలుచూ ఎంత డబ్బున మాత్రావో, సేకలబజా
రుకెచ్చిన గండుసిల్లిలా మాత్రాడు వంటిటికే!

మాధవుడు: [లేచి, వగవనూ] వెధవ చదువు,

నర్సయ్య: ఊ! ఎవవ దవు. నీతోటి బొట్టకు వెణిలాగే
సదువుతున్నాడూ?

మాధవుడు: వాడికే? ఇంచక్క వాడికన్నీ కొత్తవుస్త
కాలే! ఎంతకమ్మని వాననీ, వాడి బుక్కులు.

నర్సయ్య: [భర్తతో] ముందాడికి బొక్కులుకొని పెడునూ!

మాధవుడు: [వగవనూ] హి హి. . హి హి.

సాంబయ్య: ముందాడికి దుప్పటికప్పు, చలేస్తాది,

నర్సయ్య: [విసుగ్గా] అడికినాకూ పచ్చడమే తిక్కవో
చ్చింది, పచ్చడం, పచ్చడం! నానక్కడ తెచ్చిదీ? నిన్నుకట్టు
కున్నోళ్ళకి నీకడుపున పుట్టిన్నోళ్ళకి ఓముద్దూ ముచ్చటాకూడానా?
నాకే ముక్కలైపోనాది!

సాంబయ్య: వాడు నాకడుపున పుట్టలేదు!

నర్సమ్మ; అలాగ నేదులుపుకు దులుపుకుతిరుగుతున్నావ్. [ఒకపాతచీర తెచ్చి నాలుగుపొరలువేసి మాధవుడికి కప్పతూ] చదువుకోరా నాయ్నా! నదువుకోకపోతే అసా నీకమ్మా అబ్బా! కూడుని తిండానికి నీబాబేం గడించలేదురా' [మాధవుడు పెట్టె తెరచి వస్త్రకాలు తీసి నిండునే దళాలున విసరివేస్తాడు. పు సకం లోనుంచి నెమలికన్నులు రా లివడిగా గబగబ వాటిని ఏరతూ 'ఎన్నిపిల్లల్ని పెట్టిందో' అంటూ నవ్వుకుంటాడు]

నర్సమ్మ ఏటా నీకా నీకాకు! నువ్వు సమవుసదివి నా ఒళ్ళో ఏం పోయిక్కోతులే! నదువు నదువుకుంటావేమో కలెక్టర్లు చేస్తావ్. పెళ్ళాబల్లో దోసిళ్ళకొద్దీ దోసీసీ గుమ్మరితావ్! [మాధవుడు చలికి నాలు పలు పలు అంటూ హి హి హీలని నవ్వు తాడు.]

నాంబయ్య: పొద్దున్నే పెళ్ళాంమాట చెవిని దూరిందీ, వెధవకి చలి నవ్వుకోకి మారిందీ'

నర్సమ్మ: మారక అంతా నీలాగే వుంటారు. భార్యయ్య పేరు సెలితే బాలెను మారం పోతావు నుర!

నాంబయ్య: బిచ్చన కోడలాస్తే కొత్తసంసారంలోపడి యీముసలాడిమాటే మర్చిపోతావ్ కాబోలు!

నర్సమ్మ: [నిన మగడు ముసలాడేమాట తనకే నొప్పి కలిగినట్టుగా] మాగే! ముసలోడివి. ఎవరైనా దొరికితే, మళ్ళీ పెళ్ళి పీసమీది కూకుంటానంటావ్.

మాధవుడు: [పుస్తకం తీసి కునుకుపాట్లు పడుతూ] ది ది. . బోయ్... [ఆపులింది, ఆపులింతలోనే] బో. . బో. . ఆయ్! [గబుక్కుమని] బర్నింగ్ డెక్! ఉహూ! స్టుడాన్ట్ బర్నింగ్ డెక్! [చీపురుపుల్ల ముక్కులో పెట్టుకుని తుమ్ముతాడు]

నర్సమ్మ: [ముగ్గుగొట్టంతీస్తూ] మాట్లుంటే మనువులే మరిసిపోతాను! కల్లాపయితే ముగ్గు, ముగ్గుయితే ముండాకోళ్ళా. .

అమ్మ: తోడుకోవాలా, మీ అందరికీ ముద్దవుడకేసి పోయాల! ఏటో యీ శాకీ! ఎవోకోసం? కుట్టా రామా అనుకోక, నాకేటి గాశారం! [లోనికి వెళుతుంది.]

మాధవుడు: దిటోన్ స్పూడాన్ బర్నింగ్ డెక్, బర్నింగ్; బాలుచున్న; సోన్; కాదురా బాబూ [నుదురు కొట్టుకుంటూ] కాదు [చదువుతూ] ఏడక్టివ్; క్వాలిఫయింగ్, ది డి.ఎ. డెక్, [బుక్కున అంటాడు]

సాంబయ్య: అస్తమాను ఇగిలీ పేనా?

మాధవుడు: ఇంకో ప్రశ్నకం లేదేనాను!

సాంబయ్య: వేసనడగకపోయావా?

మాధవుడు: ఎన్నని యిస్తామీ? ఇంగ్లీషిచ్చాడు. హిస్టరీ తెచ్చుకున్నాను.

సాంబయ్య: సాయంత్రం కొనిపెడతానే?

మాధవుడు: స్కూల్ నా పేకే తీసేశారు. జీతం కట్టమంటే కట్టరు వెధవదాని! గోడూ చూస్తూ ఉండితే 'ఏరా, నీ జీతం మాటా' అని? అదియూ నన్ను చూసి ఉండించడమే;

సర్పమ్మ: [లోలో ప] వేళిస్తూ పెత్తనా ఇలాగే కట్టకపోతే ఎనాగ చెప్పి, అట్టి సవివేషుడూ అంటే ఏటి సమవుతాడునెప్పు

మాధవుడు: మనిషి మనిషిని [బిక్కమొహంవేసి] పెరు పెట్టి మాస్తారు పిలిస్తూంటే అలా ఫిడంటే [రుద్ధకంతుతో] నాకే ఆ బెంటు [కల్పనీయంగా] అందోకొత్త కొత్త బుక్కులే! నాకే. . నాకే. . మామాస్తారు బల్లించి [ఎక్కువకాగా] మొన్న అవతలికి తగిలేశారు!

సర్పమ్మ: [భక్తు టీ ఇస్తూ] ఈసందేల! ఆడిజీతం ఎనాగోటనాగ జతి పెడుదూ బాబ్బాబు, నీకు పుణ్యమంటుంది. [సాంబయ్య వినిపించుకోకపోగా] ఇట్టి సత్తికాల పెడవని ఎలా ఏడి పిస్తున్నాడో తండ్రి! మంచిరండే! తండ్రి!

సాంబయ్య: [టిని ఉఫ్ ఫమని ఊదుతూ] సంసారమంతా నా చేతుల్లో వున్నట్టు ఏటా నిండ?

నరసమ్మ: నువ్వు నాకిస్తాందేబై!

సాంబయ్య: వాళ్ళు నాకిస్తాందీఅంతే' టీనీశ్శక్కి. బీడీముక్కలకీ వాడిబుర్రా). ఏడి మొలా కొట్టడమే నాపని!

నరసమ్మ: నా నేమన్నా దూబరాఖరును చేస్తన్నాననా ఏడిద్దానా? బేకోలో బియ్యం కేరు రూపాయిపావురాపెట్టి కొంటన్నాను. పోలీస్ డిజార్స్ బేకోలో బియ్యం కొనడమేటని అంతా ఇగటాలే! నెలకీ ముప్పయి రూపాయిల బియ్యమా; తాలింపుకు మానె, తలకినూని, ఉప్పగల్గూ. సేవలూ... మరి సాకలి ఖరుసా... [సాంబయ్య మరి చెప్పవద్దు అన్నట్టు తలఊపుతాడు] ఏమోలే! మీమగాళ్ళు సంతాకంత బంగారం తెచ్చి పెడసుట్టూ తిరగాలంటారు. పనినునిషినన్నా ఎట్టికోనేరు! నానుకవక నే యీ మాయ సంసారాన్నిదాకొస్తన్నా.

సాంబయ్య: నిన్నెవడు చెప్పమన్నాడు ఆ జమాఖర్చు? [కాస్త ఆగి] అవున్నే. ఈ ఉద్యోగవే అంత! చేసేది గాడిదచాకిరి తెచ్చేది గొర్రెతోకంత బిరిం: ఎదుపడి చావన్నేను?

నరసమ్మ: నామాటిని పెద్దదాన్నో సిన్నదాన్నో సెప్పాను కాదవక. అపై రాబడి నెలనెలకీ నీదికాదనుకుని ఓకాడెట్టె,

సాంబయ్య: పై రాబడి? ఏం రాబడి?

నరసమ్మ: [నవ్వి] సారాయిక నువ్వు ఖరుసుసీస్తాంది!

సాంబయ్య: మద్యపాన సమ్మేధచట్టం అమల్లోవుంటే ఏం సారాయి?

నరసమ్మ: ఆ నాకు తెల్లు; పెటే ఇంట్లోను పులుసుకాసి నట్టు అంతా సారాయే.

మాధవుడు: [తన ఫోరణితో చదువుకుంటూ] అందువలనమనప్రభుత్వమువారు గృహపరిశ్రమలను పెంపొందించి పోషింప జూచిరి.

సాంబయ్య: ఇంతకష్టపడుతుంటే, ఈ ఉద్యోగం చేసి నేనెదో
కాపుకుంటున్నాననుకుంటోంది. దిక్కుమాలిన జీతం, అయిదు
రూపాయలు... ఒక్క అయిదురూపాయలు మిగల్చలేక పోతు
న్నాను.

మాధవుడు: [చదువు ఆపి] ఈ నెలనుంచీ జీతం ఆరూపా
యల ముచ్చవకా!

నర్సమ్మ: ఎంతరా జీతం?

సాంబయ్య: పావల్లిక్కువ ఏడు రూపాయలే! ఏడురూపా
యలు; ఏడు రూపాయలు! వూరే ఎక్కణ్ణించితేనా? ఏడూపా
యలూ?

మాధవుడు: వాళ్ళు హెచ్చిస్తూంటే నన్నేం చేయమం
టావ్?

నర్సమ్మ: బ్లాక్ మార్కుట్టడలేట్రా మాధవా!

సాంబయ్య: మీ హెడ్డాప్టరిక్కానీ మరి పోయిందేరా!
తాటిపీచులా బుర్రా? ఏమోను!

మాధవుడు: మా హెడ్డాప్టరుకేం ఫవర్సులేవు హెచ్చించ
డానికి. అంతా గవర్నమెంటే!

నర్సమ్మ: ఇలాఅయితే ఏంచదివిస్తాం, ఏం జరుగుతుంది!

సాంబయ్య: అవన్నీ వాళ్ళకెందుకు! అన్ని ఖర్చుల్లోనూ
ఇదో ఖర్చు!

నర్సమ్మ: తప్పుదా కట్టడం?

సాంబయ్య: ఈ ఏటితో వీణ్ణి బరి మానిపించేస్తానే

నర్సమ్మ: చదవకపోగా సాముల్ని కాల్తాడా గుంటదవ!

సాంబయ్య: రిజర్వులో వేయిస్తా.

మాధవుడు: ఉహూ! నాకాద్దు.

సాంబయ్య: మరే ఉద్యోగం చేస్తావరా?

మాధవుడు: నైలుడైవరుడ్యోగం! [చదువుతూ]దిబోయ్

నల్లమూట

స్టూడెంట్ బర్నింగ్ డెక్ [కళ్ళుమూసుకొంటూ] కెనాసర్ బట్
వో స్టయి!

సాంబయ్య: అస్తమానూ ఆముక్కే- చదువుతున్నావ్;
ఏటా దానర్థం?

నర్సమ్మ: అద్దదీ, అలా పెళినించు. కనుక్కో ఏవో అస
లుగుడు.

మాధవుడు: పడవ కాలిపోవుచున్నను, అటులనే ఆకుర్ర
వాడు నిలువంబడియుండెను.

సాంబయ్య: ఏమిటేమిటి' మళ్ళా చెప్పు, [నర్సమ్మ
శ్మశ్రితో భర్తవంక చూస్తూవుంటుంది]

మాధవుడు: [స్వగళించి] కాలిపోవుచున్న నావపై నొక
కాలుడటులనే, మిగిలినవారెల్లను వారిపోయినను. . ఉహు
హూ. . ఎగిరిపోయినను, నిలువంబడి యుండెను;

సాంబయ్య: పడవ కాలిపోతోందీ? కాలిపోతోన్నా
అలాగే నిలబడ్డామా? ఎవడరా ఆకుర్రామా?

మాధవుడు: కానబడరాక నాన్నా! కానబడరాక!

సాంబయ్య: [కాదన్నట్టు తలదాచి] అలాగ ఎన్నడూ,
ఎప్పుడూ జరిగివుండదు; జరగదు; జరగబోదు. పడవమీద అందు
లోనూ [నొక్కి నొక్కి] కాలిపోతోన్న పడవమీద ఒకకుర్రాడు
అలాగే నిలబడ్డామా వారిపోక?

నర్సమ్మ: వారిపోడానికి మీపోలీసులు కాదు. . [ఆగి
ముందేదో ఆట్టి సెప్పనీయ్.

సాంబయ్య: అంత ధైర్యం ఎక్కడా వుండదురా మాధవా!

మాధవుడు: ఉండదంటావేమిటి! ఇందులో, ఈ ఇంగ్లీషు
బుక్కులో రాసివుంటే,

నర్సమ్మ: [నిట్టూర్చి] ఏటో, యీసదువులు [భర్తతో]
మనబుర్రకి బోధపడవు!

మాధవుడు: [తనదే విజయమన్నట్లు] అది కాదేమిటా! తండ్రివచ్చేవరకు, అక్కడే వుండమని కొడుకుతో చెప్పి వెళ్ళిపోయాడీ! ఈలోగా పడవకాలిపోయిందీ; కాలిపోతున్నా తండ్రి మాట జవదాటరాదని కొడుకు అలాగే వుండిపోయాడూ... అంటే అంత... భక్తి... తండ్రిమాటంటే కొడుక్కి? [బ్రిగిల్ విని పిస్తుంది]

సాంబయ్య: బూట్లతో చప్పుడు చేసుకొంటూ గబగబ వెళుతూ! ఇవాళి కొంప ములిగిపోయేటంతి లర్కాయంగా వుంది ఆ ఆఫీసు!

సాంబయ్య: మద్దేనా ఇంటికి వెళ్ళిపోవస్తావా' [లోనికి వెళ్ళి పోతుంది]

సాంబయ్య: వెధవడిల్లు! కైరాతీ డిల్లాయి! డిల్లాయిన వెంటనే లారీలమీద పరుగు [సాంబయ్య వెళుతు ఉండగా, ఎదురుగా వేయి కృష్ణ వచ్చేస్తాడు]

వేణు: గుడ్ మార్నింగ్ సార్!

సాంబయ్య: గుడ్ మార్నింగ్ సార్ [నవ్వుతూ వేణుబుగ్గల్ని గిట్టుతాడు]

* కృష్ణ: వీడిబుగ్గలు అపిల్ పళ్ళలా వున్నాయికదాదీసార్!

సాంబయ్య: కృష్ణ గోతురు అనుకోస్తూ! అవునండీ... టమేటోపళ్ళలా వున్నాయిసార్! [మాధవుడి 'దిబో వో స్టుడాన్స్ బర్నింగ్ డేక్' నేనూట విసబడతూ వుంటుంది,] [సాంబయ్య నవ్వుతూ వెళ్ళిపోతాడు]

వేణు: [ప్రవేశిస్తూనే బహుశా బహుశా చదివేస్తున్నా ఓరా చదువు! పెద్ద పెద్ద బి. ఏ. వాళ్ళకీ లేదు]

కృష్ణ: అందుకే సూటూ మూసేస్తున్నాడు.

మాధవుడు: ఇప్పుడేం సెలవలమ్మా?

వేణు: అంతా మానేస్తే అవే సెలవలు.

మాధవుడు: ఎందుకు మానేస్తున్నావూ?

వేమ: మొన్న జీతాలు హెచ్చించినందుకు బి.ఏ. వాళ్ళంతా సమ్మె చేశారా?

కృష్ణ: సమ్మె చేస్తే పోలీసులు వీవు సోతిమోయించారు!

మాధవుడు: అందుకా ఊరంతా గోలవుంది!

వేమ: వాళ్ళ లాజ్జిని పోలీసులు సోదా చేశారు.

కృష్ణ: పాపం వాళ్ళ హస్తల్లో భోజనంనిండా రాళ్ళే నటరా!

వేమ: రాళ్ళయినా నయమే వురుగులు వురుగులు!

కృష్ణ: నురి సోగుకుంటా రేమిటి? బి.ఏ. వాళ్ళు, పెద్ద పెద్ద బి.ఏ వాళ్ళు, [నర్సమ్మ నాకతో అమీషటూ వెతుకునూ వస్తుంది. రాగానే వేమ - డిరిఫక్టి]

వేమ: కళాకళ్యామ్మకగాకరూ!

నర్సమ్మ: కళకళ. . నాకు తెలియదనుకున్నారేం మీ కానానా? కళకళ. . కళకళముక్కలు తింటావయ్యా, పొండి పెడతాను!

వేమ: [అబ్బ అన్నట్టు తల ఆడిస్తాడు]

నర్సమ్మ: డిర్లీ మీ కంటిపప్పు నప్పళింకన్న మా సెడ్డ రుసిగా వుంటు ఉన్నా!

కృష్ణ: అయివే గొడ్డి!

వేమ: మరయితే పెట్టిండి.

నర్సమ్మ: [నెళ్ళిగాతూ అమ్మో! మీ అయ్య మమ్మల్ని సంపెయ్యడె? ముగ్గురూ వెళ్ళిపోతోన్న స్వని వినిపించగా లోనుంచే నర్సమ్మ చేతుల్లో పుస్తకాలైవేరా మూచినా?

మాధవుడు: [ఇవతలనుంచే బిగ్గరగా] ఇవాళి మాబడికి సెలవే ఉన్నా.

నర్సమ్మ: ఎందుకురా సెలవూ? [మాధవుడు కంగారుగా చూస్తాడు. కృష్ణ వెలవెల బోలాడు!]

వేలు: మామాస్తారు చచ్చిపోయారండీ, పాపం!
 వర్షము: అయ్యో! పాపం!

రెండవ రంగం

[మార్చ్ సాంగ్ స్ఫుటంగా వినిపడతూ వుంటుంది. విద్యార్థుల ఊరేగింపు సాగిపోతున్న కోలాహలం. జండాలు నీడలు, మనుష్యుల నీడలు బజారులో పడతూ వుంటాయి. మార్చ్ సాంగ్ పూర్తికాగానే తెరలేస్తుంది. వెంటనే పూలగడ్డలో 'గులాబీలు ఎర్రగులాబీలు' అంటూ ఒకరినొక వేళం అందివెంట జంగిడితో జీళ్ళు వేసుకుని గిలక అడిస్తూ మరొకరినొక ప్రవేశిస్తాడు వాళ్ళకెదురుగా చేత్తో సూచి, మరొక చేత్తో పొట్లకాయలు పట్టుకుని పీడరుగుమాస్తా విసురుగా వస్తాడు.]

జంగిడివాడు: జీళ్ళు! జీళ్ళు! పాతెత్తడికీ, చిల్వరుకీ మామంచి జీళ్ళు! జీళ్ళు, [ఊరేగింపు కలకలం చూస్తూ] ఏం పొన్నెషన్ నెగదీసేసినాడు!

గుమాస్తా: [అటుఇటు వెడుతూ దారికానక] ఏంపొన్నెషన్! వల్లకాటి గొడవాని ఇటుపోదాం అంటే పూడెంటు! అటువెడచామంటే ట్రాక్ బాద్ ఇది ఎన్నో నెత్కొండకి వస్తుందని నాథర్మ సందేహం!

పూలవాడు: గులాబీలు, గులాబీలు! ఎర్రగులాబీలు, ఏం చెల్లిపోతున్నాయ్ మావా... దండలు గుచ్చేసుకుపోతున్నారటాడెంటుకుర్రాళ్ళు! పగిలిపొద్దూ ఇలాగమ్మడై పోతే కాపురం దును.

గుమాస్తా: [దారాలతోపున్న కళ్ళతోడులోంచి చూస్తూ] ఇటు పోలీసులుకానీ, గావడం లేదుకదా?

పూలవాడు: నిన్ను తన్నరులే,

జంగిడివాడు: తన్నినా పోలీసాళ్ళ తాపులు పైకి కనిపించవులే.

గుమాస్తా: చప్తాం. ఒహదానికొహటి. . [తొందరగా టీదుకాణదారుడు పోవేళిస్తూ] ఇదేటిగొడవ! రోడ్డుమీదనా టీదుకాణం మట్టేసినారు పోలీసునా కొంజెలు!

జంగిడివాడు: అందుకేనయ్యా యీ ఊరేసింపు. [దూరంగా విగ్యాస్థుల నినాదాలు వినబడుతూ వుంటాయి, కరపత్రాలు గుప్పమని నలువక్కలకు ఎగిరివచ్చి పడతాయి.]

పూలవాడు: కరపత్రాలు తీసి జంగిడిలో వేసుకుంటూ! ఎర్రగులాబీలు! ఎర్రగులాబీలు సవకా సవకా! [గుమాస్తా తప్పు మిగతావాళ్ళంతా, తలొక కాగితం తీసుకుంటారు,]

జంగిడివా: [గుమాస్తాకొక కరపత్రం యిస్తూ] కూంతంత యిడమర్చి సదివిచ్చెట్టవయ్యా.

గుమాస్తా: భాగుది భాగుది! కోర్టుకి వేళయిపోతోంది. త్వరగా ఇంత పిండాకూడు తినిపోవ్వూ!

టీదుకాణదారుడు: సదివిచ్చెట్టవయ్యా నీకూ తెలుస్తదీ.

పూలవాడు: డబ్బిస్తేనేకాని ఈ ఘోషీడన్నా పెళ్ళాలతో నే మాట్లాడరా! [దూరంగా 'బ్లాకుమార్కెట్ నశించాలి' అన్న నినాదం వినిపిస్తుంది.]

జంగిడివాడు: రైట్! రైట్! నశించాలా, నశించాలిన్నా!

టీవాడు: బేకులో పంచదారకొనేక చస్తన్నానయ్యోయ్

జంగిడివాడు: నాజళ్ళకి బెల్లంమాత్రం దొరుకుతోందటయ్యా? [వేగ తొందరగా పరుగెత్తుకువస్తాడు]

వేలు: [గుమాస్తాతో] ఇలా ఇద్దరు కుర్రాల్లాంటి!

గుమాస్తా: ఇద్దరేమిటి! బోలెడంతమంది వెళ్ళారు! [దూరం నుండి ఊరేగింపు కోలాహలం వివవస్తుంది]

వేణు: ఊరేగింపండి! ఊరేగింపు! [తొందరగా పరుగెత్తుకు వెళతాడు]

పూలవాడు: నాగులాచీ దండల్లా సాగిపోతోందయ్యాయ్ ఊరేగింపు!

జరిగిడివాడు: పాదరసంలా పరిగెత్తుతోంది!

టీవాడు: రబ్బర తాంలా జరజరమంటోందయ్యా! [లోనుంచి 'డిస్పర్స్ డిస్పర్స్' అన్న సాంబయ్య కంఠం వినిపిస్తుంది.]

గుమాస్తా: పోలీసులయ్యోన్ బాబు పోలీసులు! పోలీసు జాలు నశించాలి అన్న విద్యాధుల వినాదాలు!

జట్కావాడు: [కమ్మి ఎకరేస్తూ ప్రవేశిస్తూ] అరిగడి మాట! తుత్ పోలీసువాకొంకెలు! జట్కా ఎక్కి పిట్టు అడిగి శేలై నెన్ను బెన్న లాక్కోబోయాడు! [ఊరేగింపులోంచి 'ఇంక్విలాబ్, జిందాబాద్' అన్న వేణు కంఠం వినిపిస్తుంది]

పూలవాడు: ఓహో! ఏంచేసినా యీటూ డాటు కుక్కోళ్లు సెయ్యాలయ్యా!

జరిగిడివా: లేవోతే మరే బయ్యోన్!

టీవాడు: ఎవరో ఒకగుడి అలాగడగాలిమరి

గుమాస్తా: ఆ! వెధవపొగరు! మక్కాలు విరగలింపేసరి! [పాదాలలో బహిరంగనధి; పోలీసులంతా విచ్చేయ పార్థకు అనే వేణు కంఠం లిక్కరిగా వినిపిస్తుంది.]

కృష్ణ, మాధవుడు: [పరుగెత్తుకొచ్చి ఒకేసారి] ఇలాగ ఓకుర్రాడు వెళ్ళాడంటే!

గుమాస్తా: మీకుర్రాళ్ళ కేవన్నా బుద్ధి వక్రించిందా? [మాధవుడు, కృష్ణ ఎవరినో వెతుక్కుంటోన్నట్లు ఊరేగింపు కేసి పరుగెడతారు] ఎందుకయ్యా ఈదిహు-మాలిన తద్దినం, కొని తెచ్చి

వల్లభూట్లు

వెట్టుకున్నాం! [హండ్రిడ్ నాట్ ఫోర్ అన్నకంఠం, లావీలధ్వని,
డిస్పర్స్ అన్న కేకలు]

జంగిడివాడు: మనతాడు శెంచేటట్టున్నా! [గడ్డంనిండా
నబ్బు మరగతో ఒక పెద్దమనిషి, అతనివెంట కత్తినూరుతో
మంగలి ప్రవేశం]

పెద్దమనిషి: [నస్తూనే] ఊ! ప్రభుత్వమంటే దేవత కాదురా
భావో!

మంగలి: [కత్తినూరుతూ] అమ్మోరు జాతర బాబు! [కల
కల, దూరంగా తుపాకీమోతలు]

గుమాస్తా: [కంగారుగా] ఏమిటి బాబోయ్! ఆ ఛవ్వులు.

టీ దుకాణదారుడు: అదేమిటా పోగ!

జట్టావాడు: పోగ పోగ!

పెద్దమనిషి: టియరునేనయ్యా! టియర్ నేనూ [పోగకమ్ముకు
వస్తుంది- దారి కాసేక గుర్రబిడగా పరుగులు పెడుతూ అందరూ
అరుస్తూ వుంటారు, దగ్గరగా బూట్లచప్పుడు వినవస్తుంది. డిస్పర్స్
డిస్పర్స్ అన్న కేకలు మిన్ను ముడుతూ వుంటాయి. కొప్పుగంటూ
నూకపుడు కృష్ణ పరుగెత్తుకువచ్చి నలుప్రక్కలా చూసి, వాళ్ళూ
కాదులేస్తారు. వాళ్ళని తెలుసుకున్నాడా అన్నట్లు సాంబయ్య
డిస్పర్స్ డిస్పర్స్ అన్న కేకలతో తుపాకీతో ప్రవేశం]

సాంబయ్య: ఎవరయ్యా అక్కడ ?

గుమాస్తా: [భయంగా] అబ్బెబ్బే! ఎవరూ చేరండి! అంతా మనవాళ్ళే!

జంగిడివాడు: [సాంబయ్య తెనకేసి ఎగాదగా చూడగా]
జీళ్ళు జీళ్ళు, కాలక్షేపం జీళ్ళు! [గిలక ఆడిస్తాడు.]

జట్టావాడు: [పెద్దమనిషిని తెలివిగా] ఏమిటాబూ! నా
జట్టాడబ్బులు!

టీ దుకాణదారుడు: [అంతకన్న నేర్పుతో జట్టావానితో]
ఆయనిచ్చిందాకా నాటిడబ్బు లియ్యవేటోయ్?

పూలవాడు: గులాబీలు! గులాబీలు!

సాంబయ్య: డిస్కు న డిస్కు న [ఎవరినో తరుముతున్నట్లు వెళ్ళిపోతాను.]

గుమాస్తా: [వెళ్ళుచు] మీరంతా పూడిబట్టి పోవుచు బతికి బయట వచ్చింది! [కా, లు, తీ] అన్న కంఠం. ఏదానినైనా విన్నాదాము, వెంటనే తుపాకి చూపితే.]

జంగిడినాగ: [జంకిడికి వచ్చి వేసే] తుపాకీ! ఏ పాటీ గుమాస్తా [నావీ వచ్చి వేసే] పోయినా? [అతని పాపాతానం, వెంటనే ఒక పక్కనుంచి చేయో గుండె అడుముకొంటుంది. తేలూలుతూచుచు పడిపోతాడు. అతని నేను పాకీ గుండ్ల పాంబయ్య ప్రింట్ వద్ద గులాబీలను బూట్లతో పోకిరిచూ నిర్వహిస్తానన్నాడు.]

వేష: [పలవరించి] ఎంతో ఎంతో ఎంతో ఎంతో

సాంబయ్య: [అతనిని గతునికనుకరించి]]

వేష: [తలపై కొట్టిచూసి] గుడి మార్చుకోవాలో

సాంబయ్య: [కిరణ, కీతి లలడం పులహో నిష్పృహుడై చూస్తుండగా, చేతిలోని సానా చాకగా తెర వాలుతుంది.]

మూడవరంగం

[మొదటిరంగంవలె సాంబయ్య యిల్లు గరిమధ్య వడ్డించిన గిన్నె. సోబ్బయ దుస్తులతో సాంబయ్య సచారిత్రావుంటాడు. బూట్లు టకటకమంటే, మధ్యమధ్య బెడకతూ మాధవుడు చగవుకుంటావుగాదు. నర్సయ్య గిన్నెలో చేపలువడ్డిస్తుండగా తెరలేస్తుంది]

నర్సయ్య: కూడు తివనా?

సాంబయ్య: [ఆగి] నాచా! బట్టిపాడు, పాడు..

నర్సయ్య: పాడుగాలేదయ్యా, మంచి రుచిగా వాండినాను!

సాంబయ్య: [చివిపించుకోకుండా] ఎంతధైర్యం! ఎంతసావాసం! గుండెలు పీసిన నానా! గండె దూసుకుపోయినా చెడరని గుండె!

మొగ్గవు గిన్నెలో బుగ్గో బన్నిడెక్ బియ్యం ఆర్ ఎక్స్‌వోల్ట్ [వక్షస్తా] ఇన్‌జెక్

సాంబయ్య: [బూట్లకిందరాస్తూ] ఈబూట్లకింద.. ఈ నాబూట్లకింద నానాని రాక్షసిలాటి బూట్లు నాశ్వక్కిందపడి, నలిగి ఎంతవారి! ఎంతమంది సాగిపోయారు!

నర్సయ్య: [జాలిగా] ఇంతింతిచ్చిన్నోర్న-చీ యిదేపలవరింతా నీకు!

సాంబయ్య: ఎవోకోకం యిదంతా? లోకం. నూయా మర్థం ఏమీఎరగని పసిపిల్లలలే వాళ్ళు; పసిపిల్లలు!

నర్సయ్య: ఎవరయ్యా ఎవరు?

సాంబయ్య: పిల్లలు, ఒకబుగ్గమీద.. ఆ: ఆం. ఆపిల్ వళ్ళవంటి బుగ్గలు! కాదుకాదు టమేలోవళ్ళవంటి చెక్కిళ్ళు.

నర్సయ్య: బట్టలు యిడిసేసి, కాస్త ఎంగిలివడవనా?

సాంబయ్య: ఈబూట్లకింద పువ్వులు! గులాబీలు! ఎర్ర

బాబీలు! సువాసనలు నడవలే గులాబీలు!

నర్సమ్మ: నీబూట్లలో బాగోనేదు. కాంచె కాఫీలయినా
కాగి, పల్లక వదుకోవూ? నామూతినవుకదూ, సిన్నచానో సీతక
లానో.

మాధవుడు: దిబోయ్ స్టూడెన్స్ [చెతుకూతూ] బర్నింగ్...
గ్... డేక్... వెస్పాల్ బట్.

నర్సమ్మ: ఏమిస్తా వెండుతుగా మాధవా!

సాంబయ్య: చదవగా చదువు! చదువుకోకపోవే ఎలాపని
ప్రాప్త!

నర్సమ్మ: కాస్త ఎంపీఎస్ఎస్ కూడదా?

సాంబయ్య: కూడు, కూడు, రైతుకూడే! [అన్నం పెట్టి
బూటుతోతన్ని] పెధనకూడు!

నర్సమ్మ: [అన్నం ఎత్తినూ] శిశుమాలచ్చిమిని బూటుతో
తన్నొచ్చురా?

సాంబయ్య: ఈబూట్లతోనా? అందన్నీ తెన్నొచ్చును...
భూతలాటిబూట్లు... బ్రహ్మరాక్షసబూట్లు...

మాధవుడు: దిబోయ్ స్టూడెన్స్ బర్నింగ్ డేక్!

సాంబయ్య: అవుగ్రామాధవా! కాలిపోతోన్న పడవ,
పడవమధ్య నిల్చాడు! మంటలుమీగకువచ్చి పడుకోన్నా కడలని
నిల్చాడు! ఏమిటి అశనిపేరు?

మాధవుడు: కాచే రూ, కా నాన్నా!

సాంబయ్య: అంతర్ధర్మం ప్రతీచోటా వుందిరా మాధవా!
ఒక్కనాలో తప్ప అంతటా వుందిరా! లేదురా?

మాధవుడు: వెస్పాల్ బట్ వర్క్లయ్!

సాంబయ్య: అవును. అంతా సారిపోతూవుంటే...
అలాగే... నేనే కాలచ్చినా నాతుపాకీతో! నేనే, ఆగులాబీలను
ఈబూట్లతో మిట్టివేశానా? ఉహు! లేదు లేదు, నాతుపాకీతో

కాదు నాబూట్లతో కాదు,

నర్సమ్మ: ఎవర్నయ్యా కాల్చడం?

నాబయ్య: ఇంకా మున్నందు ఉద్యోగాలు చేసుకుని ఆనందంతో పెళ్ళాబిడ్డలతో సంతారం చేసుకునే పిల్లవాళ్ళని! ఒకచాపను గిల్లివేసానూ, మరొక చాపను గిల్లు వచ్చేపిల్లల్ని నవ్విస్తే నవ్వే పసిపాపలను!

నర్సమ్మ: చలిస్తేదు వాస్తేదు; మంచునేదు ఎండనేదు, వొడ్డోయ్-ంటే ఎక్కడూ తిరిగజమేకదా నువ్వు? ఏలోనారాత!

నాబయ్య: తిరిగకపోతే అవుతుందా? కూడో, కూడు? [మాధవుడు చదువుతూ బెదిరిబెదిరి చూస్తూవుంటాడు]

నాబయ్య: ఎప్పుడూ అదే చదువురా? దిక్కుమాలిన చదువు! మీకు బద్దు లేకపోయినా బావుల్లు [మాధవుడేచి, పెట్టానెంచి పుస్తకంలేసి కూర్చుంటాడు]

నర్సమ్మ: నువ్వుకూడా వట్టివాడికి రారామాధవా

మాధవుడు: బాబుని తిననియ్యే [చదువుంటూ] అసలే సహనమును కోల్పోయిన సిపాయీలకీ వార్త... వార్త... అగ్నికి వాయువు తోడైపోయెను. [నవ్వు]

నర్సమ్మ: ఏదవకురా ఏదవకు! సింహ మూలకట్టేస్తాడులే!

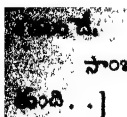
నాబయ్య: ఏంటూ వాళ్ళమగ్గులగ్ని అసలే సహనమును కోల్పోయిన సిపాయీలవార్త... ఏవార్త... ఏవార్తరా? మాధవా! [బయట చింతగొంతు కలకలం సువారంగా వేసిపిస్తుంది. మాధవుడు చదువువారిని అలుచూస్తాడు.]

నాబయ్య: బాబుచూస్తున్నావే! నువ్వు ఉండేగింపు! పెళ్ళావా?

మాధవుడు: [భయంతో] నేను పెళ్ళిందే!

నాబయ్య: పెళ్ళిలేదూ... పెళ్ళిలేదే!

నర్సమ్మ: [ఇద్దరికీమధ్యగావచ్చి] అడిపూట ఇల్లయినా

సాంబయ్య: ఊ! కదలేదుకదూ! [బయట బిగిల్ వినబడుతుంది. .]

నర్సయ్య: మళ్ళీ ఎందుకయ్యా ఆబిగిలూ?

సాంబయ్య: [బిగిల్ విని, గబగబ పోవాలన్నట్లు పరిగెత్తడం మొదలుపెట్టి చెయిచాపి చూసుకుని] ఎ గుళా? ఎందుకేమిటి? మళ్ళీ ఏదో త్తుట్టుక ములిగిపోయింది! ఊళ్లో ఏదో పిత్తురీ లేచింది! నేను బిగిల్ నేయిడిలా ఈబూట్లకి భూత-లాంటిబూట్లకి, నమ్మిన బాటునెని చిన్న వస్త్రం మాత్రం [బిగిల్ వినిపించగా వెనక్కిమళ్ళీ వస్తాను]

నర్సయ్య: ఇంట్లోనినకు దా వెళ్ళిపోతన్నావ్ కంగా!

సాంబయ్య: నువ్వు ఊరేగింపుకి వెళ్ళిన ఏమవును?

మాధవుడు: నేను వెళ్ళాడే!

నర్సయ్య: అడికి తెలియదా, వెళ్ళకూడదనీ, వెళితే నీకిద్దోగం పోతుందనీ. ఆడేం తెలివినిక్కువోదా?

సాంబయ్య: ఒకవేళ వెళ్ళిన ఏమవును? నాతుపాకీ వేణుకాక నీకే తగులును. అలాగేకదూ? నిన్ను చంపవలసిందే [బిగిల్ వినిపించగా పరుగెత్తుతూ మళ్ళీవచ్చి] కొడుకువని అభిమానం ఏమీలేకుండా ఈబూట్లకి [నేలరాస్తూ] నలికిస్తాను! [పెట్టెమీద బూట్లకాలుపెట్టి] ఎందుకనుకున్నావ్ ఇహ! నిన్నే కాదు! నేను కనిపించి పెద్దచేసిన నిన్నే కాదు, నన్ను కనిపెంది పెద్దచేసిన నాతోడినికాదు, నిలువనా కాళ్ళివేస్తాను! ఆ రేపు నువ్వు సాక్షిగునవుణ్ణి? నిన్ను కనిపెంచి పెద్దచేసిన నన్ను కాల్చిపారవేస్తాను! . .

ఎవరికోసం ఈబూట్లు నాళ్ళబూట్లు నాకోసమే? [అగి] నాకోసమే! నేను నడవలేననా, పౌభుత్వం నడవలేదనా ఈబూట్లు! [విప్పిపారవేస్తుండగా, నన్నంగా నర్సయ్య ఏడుస్తున్న ధ్వని వినబడుతుంది. [-తెర-]]

వంటింటి · కుందేళ్లు
3

రాంషా

పాత్రలు

హరిశ్చంద్రుడు

నీతిరాముడు

నాగరాజు

ఒకరు

మరొకరు

పై నిలుడు

దృశ్యం

[వంటి... 2 కమల తొలగి మట్ట మంటలో ఎసగు మరుగుకూ ఉంటుంది. పొట్టలో తం గిడ్డెలో నానివి బట్టలకి సబ్బును రగపట్టిస్తూఉంటుంది. నానగురుమహ్లా సీతారాముడు. చక్రిచక్రమూ శ్రీమండా పిల్లలా వదిలివస్తుంది]

మార్గకాంతం: [సీతారాముడు గాచి తల్లిపం కనుక] వాడినా, కాస్త పలవరూడిదటమ్మా; నాప్రేమలు నిలువునా ఎగిరిపోయాయి. మీలన్న దేయమో అనుకున్నాను.

సీతారాముడు: ఏం సంగనాచితే మరదలా; మీలన్నయ్య అక్క అక్కలాడిపోతున్నట్టు చెప్తావ్. మీలన్నయ్యలాగ మీలన్న దేయమీ గండుగిట్టికాదులే.

మార్గం: [వెళ్ళి] చంటివెధవ లేచిపోగా కునాలుగు గుళ్ళన్నీ చాచుతున్నాయిని ఇలా..

సీత: కాస్తేపు ఊరుకుందులేనీ నీకు పుణ్యముంటుంది. బొట్టిగా నానీదావికన్నా కనిష్టం అదేమిటోగాని... అవునుగాని వెదినా ఇల్లంతా అరికి ముగ్గులుటావే, వెల్లకూడా వేయించినట్టు న్నావ్ (మితికిధి)

సోగ్గిం మీలన్న నిచ్చాగుకదాలని. అదికే కూర్చుంటే భోచదని నేనీ వెళాను. అదివాడికి కూర్చుంటే చాచుతున్నాను! ఎన్నివార్లు చెవికి వోగుకట్టకు పోనా ఈ ఇల్లుగలగలయిన కుమారా! వెదన్నా చాచుకుంటుంది. ఈ ఇంకనుక పునోయింది గాని లేకపోనే అనిపించింది.

సీత: అలా ఇంకాటిగిడినకేనా [బుగ్గులు నొక్కుకుంటుంది]
.. ఇల్లు శుభ్రం చేశాం అలా అట్టపె చాలంటాడేమో - దిచూడు!
మార్గం: అలాగేఉంది... చూడమ్మా; మీలన్నయ్య ఇంట్లోకి వచ్చానే ఇదెక్కడి పొంపనోరికిందే ఎక్కిపోయింది, అని చీదరించుకొన్నారు. అనిపించిపోయింది!

సీత: నాలుగేళ్ల పాటు యద్ధింగో చావుబతుక్కల్లో చెరాడి,

తీరా ఇంటికొస్తే పండులగుడిసే గతా? .

సూర్యం: [అభిమానంతో] బూత్తిగా పండుల గుడిసే కాదనుకో

సీత: ఏమీగా ఏమిఅభిమానం వదినగార్కి!

సూర్యం: ఆయనతో ఒక్కలాదాలని నాకుమాత్రం ఉందా, వదినా, నీచాడస్తంగానీ, యిలాంటికొంపల్లో నానాఅవస్తాయా పడుతున్నానని ఆయనకు వ్రాసేదాన్నీ; కానీ, ఆయన మనస్సును గాయపెట్టడం నాకిష్టంలేదమ్మా! ఇక్కడ పెళ్ళాం పల్లెలు అవస్థ పడుతున్నారనేది ఆయన యుద్ధంలోకెళ్ళాను. మాసుఖంకోసమని ఆయన యుద్ధంలోకి వెళ్ళినా మాకు సుఖంలేకపోతే అదేపోయిరి; కష్టాలకు కంగెలే లేక పోయినయ్ కదమ్మా. ఇప్పటికన్నా అప్పుడే మేంఎంతో సుఖంగా ఉండేవాళ్ళు. అయ్యో రాన! చక్కని కొంప, మంచితిండి, కిక్కినచ్చిన ఉప్పి-వీటికోసం మొహంవంచి ఆయన యుద్ధంలో చేరాడు. ఇక్కడ మేమేదో పులుము కొంటున్నామని ఆయనసంతోషిస్తున్నారు; ఆయనపిచ్చిగానీ, మేం ఉన్నది కూడా పోగొట్టుకున్నాం ఆయన రెక్కల కష్టమంతా బూడెదలో పోసిన పన్నీరయింది. [కళ్ళల్లో నీటి ముకొంటుంది]

సీత: ఏచేస్తాంవాదినా అండిబ్రతుకులూ ఒకలాకేడన్నాయి. ఒకళ్లు వీధిలో పడిస్తే ఒకళ్లు గుంట్లో పడుస్తున్నారు; అంతే లేదా . అన్నట్టు! ఈనాలుగు రోజుల న్నాయిల్లు మార్చాలని ఎందుకు ప్రియర్నించలేదు?

సూర్యం: అయ్యోరానీ! . . ఆయన యిక్కడే ఉంటారా వదినా మళ్ళీ నెళ్ళొద్దూ.

సీత: కాళ్ళీరు యుద్ధం అదేదో రాజ్యసమితిలో నిగాయిదా పడుతూండటం, కొంతకాలం కలవు దొరకొచ్చునని మా ఆయన రాకాడు.

సూర్యుడు: ఒకటో అలానా! ఏమో, యింకా నే నేమీ ఆయన్ని అడగలేదు. వచ్చి నవ్వుకుంటే నిద్రపోతున్నారండే... నాల్గు గూఢాచారులు భర్తయినా సరేగాని ఒక శుభక్రిమైన కొంప పోకిలే కావుండును.

సీత: ఎందుకొచ్చిన మాటలైతూ పాకినో, ముప్పయ్యో అట్టేలు పొయ్యిగల వటమ్మా.

సూర్యుడు: అవుండే నీకు తెలియంది ఏమూరిగాని. . పండుల న్నా శివపుగదా యీ వెధవ బియ్యం. అది మనమొహాన్ని తగలేస్తున్నాను; ఏలా వండి పెట్టవమ్మా ఆయన. పైగా యీగోధుమల పోరొహటి

సీత: గోధుమలు మొర్రో అన్న వాళ్ళకే బియ్యమూ-బియ్యం మొర్రో అన్న వాళ్ళకే గోధుమలూ తగలేయ్యటం

సూర్యుడు: ఏ. ఆయన నిద్రపోతున్నాడు.

సీత: ఇదిగో గూఢాచర బియ్యం తీసుకో కుండు నాల్గుచేపి కొన్నాను. మాట్లాడుకుండా అన్నయ్యకే వండి పెట్టి నువ్వు కాసి న్ని తిను. [వెళ్ళిపో గోతు కి]

సూర్యుడు పొన్నమ్మా నాదిగా ఆనాడైంది అభిమానం చూపించావు చాలు

సీత: నచ్చే మాటలు చెప్పావా; తీసుకో.

సూర్యుడు: పొద్దున్నా నాకెల్లా కిమీ తీసుకెళ్ళిపో.

సీత: ఏం అన్నయ్యతో చెప్పమంటావా?

సూర్యుడు: నన్ను బతకనియ్యవా ఎమటి?

సీత: నువ్వు చూస్తే తొడి శివక నీయిట్లు మొచ్చి నట్లు తయ్యం రయ్యేవు కావుదా. ఎమైనా నువ్వుతీసుకోక తప్పదు. కాదంటే నన్ను చంపును శిన్నట్టే

సూర్యుడు: ఎందుకమ్మా అంతలేసి మాటలా. ఒక రోజుతో

వెళ్ళేది గనుకనా

సీత: అన్నయ్యతో చెప్పకుండా ఎందుకమ్మా యీ దాస్తావ్. యిదేమన్నా మంచిపని అనుకుంటువా? మగాళ్ళో అన్నిసంగతులు తెలియవ్. వాళ్ళో సమయంచూచి చెప్పకొ వాలి మనం యీవారిన్నా అన్నీ పూస గుచ్చినట్లు చెప్పి ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో యి కిటివించటం కిచ్చమని చెప్పి. యిక్కడైతే నరికి మూసినా ఉండిన చెక్క. శ్రీతీ విషయమూ విడమర్చి చెప్పి.

మార్గం: ఎలాగే చెప్పాలి. కాని యిప్పుడు వారు [కాసే పాగి] నానాదూతన పడుతున్నారాయన. కట్టుకున్నదాన్ని లేక లేక పుట్టిని ఒక పిచ్చిని నోపించుకోవడం కోసం నోట్లో తల పెట్టి తోడో నోట్లా నోపిలి పోతుంటుంది. బతుకు తున్నారాయన..

అనుకోసం గాత్రం పగలూ కూడా కంటిమీద పినుకు లేకుండా ఎదురు చూచేను చివరకాయన పోచ్చారు యీనాలు గు నోట్లూ పిచ్చికూ చింతా లేకుండా యిక్కడ గడిపి వేసారంటే మళ్ళీ పాగో పాగోమూగో ముందంకి వెళ్ళగలుగుతారు. అంతే కంటే గాత్రం కావలసి దేవుడి చెప్పు? నాలవసలేవో నేనుపడతానులే, నీతిమ్మ నా రింతటాదే అయ్యివానని చేసింది. మనమో ఏకా!

సీత: అయినే యిలాగే నోరుమూసుకుని మగవాళ్ళ కేమీ చెప్పకుండా రాగాలు పెడుతూ కూర్చోవడమే నీకీష్టమన్న మాట

మార్గం: ఆయన ఎలాచెప్పాలో నాకు తెలియడం లేదమ్మా కాళ్ళీరుగో ఉన్నాన్నాళ్ళు ఆయన నాకు ఉత్తరాలు రాస్తూనే ఉన్నారు. ఆయన పంపే నల్లబై చూపాయలు నాకు చాలున్నాయో లేదో అని ఆయన భయం, నేనుచాలటం లేదంటే ఆయన ఏమాత్రాలో అని నాభయం, నువ్వే ఆలోచించు. నీచంటి బిడ్డకి కడుపు నిండా తిండి పెట్టడంకోసం నువ్వు ఒక్క పూట

తింటున్నానని నుస్సన్నా గాయగలవా? అందులోనూ నిప్పుతో చెర్లాడుతున్న నిధికి. . . నో ఆనకువారి-ఎలాగో బతికి యింటి కొచ్చిన భర్తకి, నీకు వున్నాను అన్నానని, వాటిలో నీబతుకు తెల్లారి పోతో వనీ-నీకు వు ల్లవో కాలిస్తోంది నీ ఎలా చెప్పగలవో చెప్పి? ఆయన మనస్సే విరిపోతే. ఎంతో మంది యిలా యింటికి చెచ్చిననోవ్వోతో యించం ఎక్కినవాళ్ళా పిచ్చెత్తినవాళ్ళా తగిలి దేశాలమ్మల పరిభ్రమనవాళ్ళా కనిపిస్తూనే ఉన్నారుగా. నాభర్త అలా కారండా మునపటి లాగే భవిష్యత్తుపై నమ్మకంకో, ఆశతో బ్రతికాలి నడుస్తున్నాను.

సీత: నిజమేమిటి; బూబియ్యం తీసుకో.

సూర్యం: నామాల వినవా వాడినా?

సీత: నాకు మాలిగి ఎవరున్నారేలే. నన్ను కాస్త సంతోష పెడుమా

[ఇంతలో నాగరాజు వచ్చి, సూర్యకాంతం, శత్రురాముడు ఒక్కసారి సుఖపడ్డారు. సూర్యకాంతం వాడు కుదుగుతుంది. ఇట్టలా పైకిసిగ్గు ఎక్కువగా వట్టి మూత వేసి చేతులు సుమియ్యింది.]

నాగరాజు: సూర్యం! ముందా బియ్యం తీసుకో! [సూర్య కాంతమ్మ తెల్లబోయింది]

సూర్యం: మీరు. . . మీకు నిద్ర బాగా పట్టలేదా?

నాగరాజు: పట్టిందిలే కాని అగిన్నేమిటి? . . . ఆప్రమగావి సీతా యింకా బట్టలు కుడుతూనే ఉన్నావా?

సీత: ఏదో చేతితగ్గా పనుంది అన్నయ్యా. ఊరికే కూర్చో వడమెందుకని

నాగరాజు: బావగారి సంగతులేమైనా తెలిశాయా?

సీత: యీమధ్య ఉత్తరాలేమీ రావటం లేదన్నయ్యా ఏమీ తోచక కొట్టు కొంటున్నాను.

నాగరాజు: ఒహూ అలాగా. . . సాపం బియ్యం

తెచ్చి పెట్టావా.

సూర్యం: యివ్వాలే అవిడే తెచ్చిపెడితా నాది, మీగు వొచ్చారని, పెంగరాడే వంట చెయ్యటాకోసం నేను వెళ్ళలేదు. ఆ పీసీస్ట్లలో ఎవరీ క్షమా కోరినవారు. . పాపం దాని కడుపు చల్లగా మాలాదిన తెచ్చి పెట్టింది. ఏమిటో దురానుదాలు!

నాగరాజు: [హర్షితేపించాసి] అవునవును కని విస్తానే ఉంది.

సీత: పంచదారలు వ్రాసున్నాను వెళ్ళిస్తానన్నారా. . ఆ క్షణం విలుపు కొలుపుతో ఉంటుంది. అయినా నేను విడిచే స్ట్రోబువాల్కు చెప్పున పంపేస్తారులే; నన్నునానా నాముఖాన్ని నూనా [నవ్వుతూ వెళ్ళిపోయింది. నాగరాజు నిట్టూర్పుడు]

సూర్యం: [యదేమీ గమనించనట్టి] మీగురాగానే మీతో ఏమీలేమీలే చెప్పాలనుకున్నాను. తీరామీగు వొచ్చాక బక్కమాటకూడా జ్ఞాపకం రావటంలేదు. . ఏకీఎలా నానా తుండ్లో ఒక్కొక్కప్పుడు ఏమీ చెప్పలేదు. ఏమిటో అంతా నాకు తెలుసుకోలేకున్నాను. . రాశి శిల్పవాడూ బక్క నడంకూడా కంటిమీద పెట్టలేదు. నాకే యిటు అటు తిరుగుతూ ఉండిపోయాను. . సరే శిల్ప కేసరికి మీలేవొచ్చాను ఇంకాకే నానా—అయినా ఏమీ చెప్పలేదు సుమంత్ర.

నాగరాజు: బడమ. ఏమిటో ఏమవుతో దేవిసట్టుకుంటుంది ఈరైలు ప్రయాణం రెండుగోడలు ఎప్పుడొచ్చి యింటదగ్గర వడతానా అని శిగిరింగోళనవడ్డాను. తీరాసమయానికి కుమకువచ్చి మన ప్రేక్షక దాటిపోతుండేమోనని భయం. నీతో మాట్లాడు తూన్నట్టు. నాయుధం కబుర్లు అవి చెపుతున్నట్టు ఏమిటో ఆలోచనలు

సూర్యం: అవునా.. .! తీరావచ్చాక అలసి నిద్రపోయాను,

అయినా అంతటి అలసటకూడదు సుమంత్రి.. శంతి మీయిద్దం
కబుర్లు చెప్పారు కాదు

నాగరాజు: చెప్పమంటావా. చాలా జాగ్రత్తగా వినాలి
నువ్వు. ఏమీకంటారు పట్టించుకుంటున్నాను. నీవారి సంబంధంలే నేను
ఫ్రంట్‌లో ఎవ్వనిన్ను అయిపోతున్నాను. అకినవాడినల్లా కాల్చి
పారేసేవాణ్ణి. నేను ముందుగా ఎవ్వనిన్ను అవ్వచూ పోవాలి పక్కన
నిలబడ్డాను. వెనక పక్కనుంచి గ్రేనేడ్ విసిరి నన్ను ముందుకు
వదిలొట్టారు. తర్వాతి రోజులు శత్రువులు పరుగెత్తుతున్నావచ్చి...

సూర్యం: అబ్బా!

నాగరాజు: అ.. కడుపులో బామెనట్ పెట్టి పోడిచారు.
తెలివి దప్పి పడిపోయాను.. అలాంటి వాళ్ళిలో యుద్ధం చేయటం
నాకు అవమానంగాదు. అలాంటి వెధవల్ని యిరవై ఎనమండుగుర్ని
చంపాను [పదిల చెంబుల ముగ్ధం ముగ్ధం ముగ్ధం ముగ్ధం ముగ్ధం]
యిదిగో ఏడుస్తున్నావు. అందుకే నాకే హక్కు. ఎందుకేడవాలి
అయితే యింక యీ కబుర్లు చెప్పిస్తే.. యింతకీ చెప్పచ్చే దేని
టంటే నేను మిలటరీలో ఆన్ ఫిట్ అయ్యాను. అందుకని
డిస్మిస్ చేసేశారు.

సూర్యం: నాపనుపూ కుంకుమా బాగోబట్టి మళ్ళీ
మిమ్మల్ని కళ్ళజూచాను. వెధవ యుద్ధం అడేపోయింది బ్రతికుంటే
బలుపాతైనా తినొచ్చు.

నాగరాజు: అవున్లే నేనూ అంత అనుకున్నాను..
[కాసేపిటూ అటూ తిరుగుతాడు] సూర్యం! కూర్చోమందు
[సూర్యం కూర్చుంటుంది. అతనివైపు చూచేసరికి అమెకు భయపెట్టుంది. అమె
కున్న తనచేతుల్లా! తినుకొని] అవును గాని పాపాయికి తోక్కుడు బండి
కొనమన్నాను కొన్నావా?

సూర్యం: నాకే సిగ్గేసిందగిది ఎక్కడ తిరిగినా విరిగినవి

పాతవీ తప్పు మంచివేమీ చూరకలేదు. తీరాదారికేసరికి పాపాయి పెద్దదయిపోయింది ఎందుకనవసరంగా డబ్బు తగలెయ్యడం అని నూనేశాను.

నాగరాజు: సీతలో. అయితే గడియారం కొనమన్నాను అది కొన్నావా?

సూర్యం: అవినాకేం నెలుస్తాయోషి మీరు చూచు కోవాలికాని.

నాగరాజు: అల్లాగా! సరేలే. ఎందుకంటే ఆ పాతావు? నువ్వు సీతలో చెప్పడంతా విన్నావులే

సూర్యం: [సూర్యులుగానే] ఊహ

నాగరాజు: విన్నాను తెలిసిందా?

సూర్యం: నన్నెందుకే కేళిస్తారు మీ ఆపితం సుఖంగా ఉండాలని నా ఆనందం మరలించున్నా పామ్మలూ పోయిగా కళ్ళు పెట్టుకొని దివ్యంగా కేళిస్తామని కిలులు కంటిమీటాను. మీరు నాకెప్పుడో అందంగా ఉండాలని ఏమూర్తికి తిగులుగా ఉండాలి అని.

నాగరాజు: సరేలే. ముందు నేనడిగిన దానికి సమాధానం చెప్పు! యితరవలెకూ ఏమూర్తికి డబ్బుకూడ బెట్టావో చెప్పు సూర్యం.

నాగరాజు: నాకు వందలగానా ఉంటుందా?

సూర్యం: ఏటాకి సూర్యులుంటుంది.

నాగరాజు: అవును అయితే నేను పంపిన సామ్మంతా పంజేసావన్నమాట? గడియారమా కొన్నాడు. తోపుడు కుర్చీయూ కొన్నాడు. . . యిక మళ్ళీ బయల్దేరాలి ఉద్యోగాల వేటకి

సూర్యం: ఏ చెయ్యను చెప్పండి సంసారానికి అయిపోయింది మీరు దిగులు పడకండి మీరే ఉద్యోగమూ చేయొద్దు మీరేమీ అలా బాగులేదు. నేనే ఎలాగో కాలక్షేపం చేస్తాను

నాగరాజు: [దీర్ఘంగా నిట్టూర్చి నాకర్మకాలిపోయింది.

సూర్యం: నే నేమన్నానండి.

నాగరాజు: యికా ఏమనాలి. పక్షవారం వచ్చినవాణ్ణి చూచినట్టు చూస్తున్నావు.

సూర్యం: ఎంతమాటన్నారండి.

నాగరాజు: లేకపోవడమేమిటి?

సూర్యం: నాకనువు కుంకం చల్లగా వుండాలనిగాని.

నాగరాజు: అలాగే నమముంటే ఇల్లా ఎందుకు పోవర్తి వాన్?

సూర్యం: నే నేచేశానండి?

నాగరాజు: ఏ చేశానని మెల్లగా అడుగుతున్నావా? నేను పంపించిన సామగ్రింతా ఎవడి ముఖాన్నపోశాన్?

సూర్యం: అపరమాన్నికి వెళియదా నే నెవడిముఖాన్న పోశాన్!

నాగరాజు: ఓ నోరుమిమ్మకో!

సూర్యం: నావిష్ట తోడి కి నేనేపాము.

నాగరాజు: ఓ, మీడిచ్చివే! వెధవి బతుకు ప్రతికింది నాకు నిష్కమింపకూడా బట్టవేస్తాన్? [జాబ్బిపట్టికొని బలబరా తుడిచి ఒక్క గుడు గుడ్డబోతాడు.]

జనంగోంచి ఒకరు: అపవయ్యా అవు! ఇంకాసిగ్గులేక చెయ్యిచేసుకుంటున్నావా? వెంపదన్న, మొరకన్న ఎత్తావ్ మళ్ళీ ఇలానలుగురిలోనూ అడిదాన్ని అల్లరి పెట్టటం నీకు సిగ్గుకావటం లేదూ!

[నాటకం అగిపోయింది. నటులు నిష్క్రమించుకుంటూ వెళ్ళిపోతారు.]

జనంగోంచి ఒకడైనాడు: అయ్యో, ఇదినాటకంలాడి, కొంపతీసి మీసంసార మే అనుకున్నా రేమో! నాటకంసాగనివ్వండి.

వం టి ం టి కు ం డే ట్లు

ఒకరు: నాకు తెలుసులెండి ఇది నాటకమేనని. ఈ నాటకం ఇల్లాగే ఎన్నిరోజులైనా అనంతంగా పాగిపోతుందని కూడా నాకు తెలుసులెండి. ఈ నాటకం మీకు అనదంగా ఉంటే అదేదో మీరే అనండించుండి; నేను వెళ్లిపోతున్నాను.

నాగరాజు: [రంగంమీంచి వెనుకంబికి వెళ్లి అలా వెళ్ళి పోవటం ఏమీ భావించలేదు; ముఖ్యంగా మీలాంటి వారికోసమే మేమీ నాటకం వేస్తున్నాము. ... పోతే మీ అభిప్రాయాన్ని చెప్పండి; మనం లోటుపాట్లంటే సవరించుకుంటాం.

ఒకరు: కేవలం మీరే నాడవయ్యా ఇది; నాదానిన నన్ను పోనియ్యండి.

పైనికుడు: చేత కేవలం అదిగిందేనో చెప్పరాదా?

ఒకరు: అది నే చెప్పాను ఎనండి [రంగం ఎక్కువగా; నటులిద్దరూ తప్పుకే చేసే చాలా అవకాశాలు ఉంటాయి] నాకు తెలుసు, నే చెప్పి పోయితిని ఇంకా ఉంచుచు చేతకాదనే చెప్పాలి. నాకు నా మీద అవకాశం ఉంది. [పైనికుడు ఉద్దేశించి] మీ లోలో నుండి, కన్న అసామీ కనుక అయిన ప్రశ్నలు వేస్తే నేను జవాబు చెప్తాను

పైనికుడు [లేచి రంగం మీదకొచ్చి] సరే అలాగే కానివ్వండి ఈ నాటకం తప్పు ఎవరిది అది? నాగరాజుదా? సూర్యందా?

ఒకరు: నాగరాజుదే తప్పుంటాను. పూర్వానిది, ఎన్నటికీ కాదు పూర్వం నా భావం నా పాత్ర ప్రేమనల్ల మనశ్చర్యం అక్కడెల్లలాగే వర్తి అమోఘమైనది, అమోఘ రాజకీయాలేమీ తెలియవు ప్రక చక్షున అది లేదు అమోఘ తెలిసినదల్లా ఎలావి పరితాపం ధరలు పెరిగిపోవటమే.

పైనికుడు: "యితే ఈ సైనిక పాత్రధారి మాత్రం అవన్నీ తెలుసుంటారా?

ఒకరు: ఈ సైనిక పాత్రధారి. .[నాగరాజతో] అయ్యా, మీరు?

నాగరాజ: ఈనాటకంలో నాగరాజాలెడి,

ఒకరు: [నవ్వి] ఈ సైనిక పాత్రధారి—అంటే నాగరాజ! —అవన్నీ తెలియవస్తే అంటున్నాను.

సైనికుడు: అయితే అతని తప్పుమాత్రం ఏముంది?

ఒకరు: తొందర పడకండి. ఆ దేవుని చేస్తున్నాను. . . .

అసలు సంగతులమీ తెలియకుండా నోటికొచ్చినట్టలా అద దాన్ని తిట్టడమే తప్పు నెలుసుకోవలసిన జ్ఞానం పురుషుడిదేకదా! తన సైనికుడే కాండి—ప్రభుత్వానికి కుడిభుజమై ఉండి ప్రపంచ జ్ఞానం లేకుండా పోయిఉంటే ఏమవుతది? మీరు సైనికులేకనుక.

సైనికుడు: ఇందుకనే మిమ్మల్ని విలదీసి అడుగుతున్నాను, ఎక్కడో యుద్ధంలో ఉండి చావు బ్రతుకులలో పోరాడే మనిషికి ఇక్కడి పరిస్థితులన్నీ ఎలా నెలుస్తాయో కావుండి?

ఒకరు: విదేశీ ప్రభుత్వం పోయిందనీ మన దేశానికి ఇంకాక గొత్త స్వదేశీ ప్రభుత్వం వచ్చిందనీ తమకు తెలుసా?

సైనికుడు: ఆ తెలుసు. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం వచ్చిందని తెలుసు.

ఒకరు: అలా దాకరండి. ఈ కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వంలోకి వచ్చిన తర్వాత, ప్రభుత్వంలోకి వచ్చిన కాంగ్రెస్ వాడులందరూ స్వార్థపరులనీ, పెట్టుబడిదార్లనీ, గుత్త వ్యాపారస్తులనీ, లంచగొందులనీ తెలుసా?

సైనికుడు: దేశ భక్తుల్ని మీరు చాలా నీచంగా నిందిస్తున్నారు.

ఒకరు: కుమించండి మీకునిజం తెలియదు. మీరు యుద్ధరంగంలో ఉండిపోయి చావు బ్రతుకులతోటి పోరాడటమే

మర్రిగా పెట్టికొన్నావి. అందుకని మీరు రాజకీయాలేమీ తెలియవని ముందుగానే మనవిచేశాను. . అసలైన దేశభక్తుల్ని కాంగ్రెస్ 1937 లోనే బైటకే తరిమివేసింది

పైనికుడు: అయితే?

ఒకరు: అదే ఇక్కడున్న రివాస్యం. ఈగుల్మివ్యాపార స్థలాతా తమ వ్యాపారానికి లాభా చూసుకుంటారా? మీ ప్రాణాల విలువల్ని చూసుకుంటారా?

పైనికుడు: దేంమీరాటం గిన్నా? మాకు జీతాలు ఇవ్వటంలేవా అడబ్బును పువ్వులతో పోలివట్టు నాటికీవట్టు లేదా!

ఒకరు: అదిసతే అయిన ఏమంటావు?

పైనికుడు: మేముగారు లాకే కల్గినందుకు పాతిక మూడాయలుంటే నల్లన్న నా బాగాలో ముక్కుకొట్టినా . ప్లీజ్ ఇన్ఫర్మ యుద్ధంమంచి వలభే కూడా ఇలానా వదిలిపెట్టే ఈ జలాలు ఖర్చు చెయ్యకపోతే ఒక్క రెల్లీ ప్లీజ్ చాలటూ పోయినా కా ఈ అడాల్ఫ్స్?

ఒకరు: మంచిమూట చెప్పా. గాయనా! ఈ ప్రపంచమంతటా మొదటే అడిగాల్సిందే. మీ గుడిమ లోనలా తివ్వమి బిచ్చాపు అప్పగింపులు వున్నాయో. . . ఈ నాటి ముప్పై రెవ్వలు వదిలేమను శ్రేష్టి, ఏడున్నర అప్పగింపులు మూడు నాలుగు వదిలేమనుకో. -దికాక చుట్ట పక్కా. .

పైనికుడు: ఇంకోనాలుగు రుచాలు చేసుకొండి.

ఒకరు: మొత్తం ఏమీమీ కూడా, సుంచం నాలుగు రూపాయలు చొప్పున పనికిరాదే

పైనికుడు: అమ్మయ్యా!

జనంలో ఇంకొకరు: కాదంటే ఏక రూపాయలు

ఒకరు: పోనీ నాలుగు రూపాయలే అనుకుందాం, ఆలెఖవి నాల గొడ్డెదులు మి ప్లీజ్ రెండు రూపాయలు, నువ్వువంటే వల

శ్రీలోకా! ఈ మామైరెందూ పోతే ఇంకమిగిలినవి ఎనిమిది రూపాయలు. ఈ ఎనిమిది రూపాయల్లోనే ఇంటద్దీ, కూరలు, నారలు, కట్టుబట్టలు, చంటిపిక్కి పాలూ, చాకలి ఖర్చూ మొదలైనవన్నీ వెళ్లాలి అవన్నీ పోగా ఈ ఇల్లాలు ఒక చాకిరీ రూపాయలదాకా నిలవేసి దాని ఎన్నాళ్ళుండినో ఎన్నాళ్ళు మానిందో అదే ప్రదీక్షే తెలియాలి ఒక చిరుస్వధరే పెరిగిందా దానితో కాదు అన్నిటిధరలూ పెరిగాయి.

నైనికుడు: అది సరే లెండి అమెరికా గోధుమలూ, రష్యా బియ్యం కూడా ఇవన్నీ ఏమయ్యాయోడిక

ఒకరు: అది నన్ను కాదు అడగవలసింది; నువ్వు కాపాడు తున్న ప్రభుత్వాన్ని అడుగు.

నైనికుడు: ఇంటిదగ్గరుండి ఈ ప్రభుత్వానికి ఓటుండుకుచ్చారు ఈ అదార్లు!

ఒకరు: ఈ ప్రభుత్వానికి ఓటు ఇచ్చేటప్పటికీ దీని అడవాల్లోకీమీ ఓటు లేదు. ఇక ఓటు అధికారం వచ్చింది ఇప్పుడే.

నైనికుడు: మళ్లీ ఈ ప్రభుత్వానికే ఓటు ఇవ్వాలిందే!

ఒకరు: అస గతి నువ్వే అలా చూడో పోతే నేను చెప్పే వచ్చేదల్లా అడదాన్ని అనవసరింగా కాదటం అజ్ఞానమని, ఈమిలటరీకుంది తిరిగివాచ్చినవాళ్లలో ఈ అజ్ఞానమే వాస్త్రీగా కనిపిస్తోంది

[నైనికుడు తలదించుకుని, అవమాన భారంతో దిగిపోతాడు]
ఈసారి అడండయ్య నాటకం ఇక్కడ కూర్చున్న వాళ్లంతా ఇనందిస్తారు. [దిగి తన పానంలో కూర్చుంటాడు.]

నాగరాజు: [సభికులను ఒక్కనవసాగించేసి] ఇందుకో సానికే ఈనాటకం. ఇంకరంగంమీద జరగవలసిందేమీ లేదు. జరగవలసిందేదో ఈమహాపురుషులే సెలవిచ్చారు ఇంతటితో నాటకం ముగిసిపోయింది. నమస్కారం.

రాష్ట్ర (బంధుల) రాజ్యం

[కృష్ణ]

పోమసుందర్

సంగతులు

కాలం: 1949

స్థలం: 'స్వ' లేని ఆంధ్రదేశం

ఇతివృత్తం: యథాతథా

పాత్రలు: మానవులుకాని వారందరూ

కృతజ్ఞత: 'నగారా' !

ప్రథమ చిత్రం

www.ck12.org

[illegible]

మొదటి భాగం పూర్తి చేయండి!

తెలుగు భాష : (కృష్ణా జిల్లా) గుంటూరు పట్టణం నుండి.

(కిందనుంచే, అహప్రియా!

మొ: మనకి బంధన విముక్తి జరిగినదని నీకింకా తెలియలేదా? ప్రియులారా!

అ: ఏమంటున్నాను నాథా! (కిన్న నులుచు కుంగులా)

మొ: (వ.గి. ఆమె చేతువచ్చుకుని, లేవలేక నింజో బెడుతూ) మనమింతవరకూ ఎవరో బట్టిచెప్పి చికిచ్చిస్తాం ఎక్కడని ప్రదేశాలన్నీ ఎక్కడం పాపాత్ములైన మానవుల అసహ్యకరమైన రక్తం కుదిచూశా, కైపిల్లా, అదృష్టవశాత్తూ మనలను కట్టికుడిసిన బంధనములు తెగివి రమ్ము ప్రాణేశ్వరీ హాయిగా, ఈనాయం సమయంలో స్వైరవిహారం చేదా!

అ: నాథా, అదా మీరనేన గతి! కాని..

మొ: కానీ ఏమిటి ప్రేమనీ? అలా దిగులుగా ఉన్నానేనీ చూపుచి? అలాచిస్తున్నావ్ బేబ్బి నీ చి?

అ: కాని నాథా! మనమిప్పుడు కలగం చేసిన గ్రామంగా.. ఆమె ఎవరో పాపాత్మురాలే అనుకో!—సగ్గున్నాను ఆమె పిరుదులమీద ఆశీసులైన శరీరం మీద, నేనుబలంగా తాకి చ బడుతున్నప్పుడు అగ్ని నాశనీమంబా ఎంచాతో భగ భగి మండి పోయేది సుమా! చాలా గాధ కలిగేసినాకు

మొ: ఆ ప్రమాదాదు అధికేనంమా మనో జరిగివున్న భ్రమతపు

అ: కేవలం అలా తోసి పారెవ్వడానికి నీవులేదు పాపం ఆపాపాత్మురాలి పిరుదలమీద నేను బలంగా తాకుతున్నప్పుడు.. అగ్ని! చెబితే నమ్మకుగాని ఆమె పిరుదల మీద చి దిన రక్తం నాబళ్ళుతా చిమ్మి అబ్బ! అదిరక్తం కాదుసుమా కాలతున్న పేట్రోలు గాని.

మొ: ఏమిటి ప్రియురాలా? అంత నిరుత్సాహంగా బాధగా, దిగాలుపడిపోవడం ఎలా? మనపవిత్ర కర్తవ్యాన్ని ఎలా నెరవేర్చగలం చెప్పు? బేలవై జాలిపొందితే ఎలా? దానికే గాని...

ఆ: నేనూ అలాగే అనుకుంటాను. కాని ఎంత కాదన్నా...

మొ: దానికే గాని క్షమించండి! ఇంకా మన ఇంతచక్కని సాయుధులతో మనగ చిక్కలు మనల్ని ముంచుతూ చల్లని గాలులు సేద తీసుకుంటే, ఇదెంత సుందరమైన అనుభవం! మన జీవిత పురాస్కృతుల సమీక్షించు కోవడం ఎంత మధురంగా ఉంటుంది!

ఆ: నేను చాలాదిగులు పడేవాన్ని; భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చేసింది కదా. ఇంకమనకీ ఘోరమైన నిరుద్యోగ సమస్య నాటిల్లుతుంది అని కాని, అహింసాత్మక జయవల్ల ఆ కష్టం తప్పిపోయింది.

మొ: ఏమీ విరళిదా! చూడ. ఆ బూట్లు మనచుట్టూ కనిపేస్తుంది ఉన్నాయి. బాగోస్తోంది చూడ! వల్లగా, తీక్షణంగా మెరుస్తున్నాయి. ఆ బూట్లు మనభూమి మీదవున్నంత కాలం మనకలాంటి ఆపద సభించడంకో!

ఆ: సబమే! చాలా అశ్చర్యం కలుగుతూ ఉంటుంది; ఎక్కిడో, అడవుల్లో ఎక్కిడో, చీకటిలో వట్టివ మనం. ఎన్నెన్ని దేశాలు, ఎన్నెన్ని కాలాలు, చూస్తున్నాం చిత్రం. మానవాళి వస్తున్నాది పోతున్నాది. మనం మాలిం అచంచలంగా, అనంతంగా, ప్రయాణం సాగిస్తూనే ఉన్నాం.

మొ: నాకు గొగా స్థాపకం; మనప్రతిభను మొట్టమొదట సాగిగా గ్రహించి, ఉపయోగంలోకి తెచ్చినవాడు. అబ్బో! ఎంతకాలమై పోయిందో! నాడిపేరే మరచిపోయాను. అల్పాయుష్షు ముందాడోడుకు; వాడుచచ్చిపోయాడులే! ఒక సంఘపెద్ద అనుకుంటాను సాహిత్యురాలైన ఒక అడదాన్ని చెప్పకొమ్మకు

వేలాడకట్టించాడు. క్రిందనుంటలు పెట్టిచాడు, నానిబట్టలు ఊడలాగించాడు.... మనల్ని ధర్మం నిరర్తించడానికి నియోగించాడు!

ఆ: అవును. నాకు లీలగా జ్ఞాపకముంది.

మొ: అవును. ప్రియసీ! శత్రువులు మనల్ని శాగా ఉపయోగించినవాడు, ఆశోక చక్రివర్తి కాబోలు కళింగ దేశం మీద దండెత్తి నపుడనుకుంటాను;—మనకి తలములగా, విరివిగా కనికల్పించాడు; మహానుభావుడు!. కాని మన దురదృష్టవశాత్తూ వాడితత్వమూ మానిపోయింది; వాడూ చచ్చిపోయాడనుకో!

ఆ: అవును జ్ఞాపకం వస్తోంది. (అంతవఱగా కళ్ళు తిప్పుతుంది)

మొ శత్రుత్వ వ్యతిరేకంగా నికర్షోగనున్నదే మనకు మానమైంది. ఎందరు చచ్చి ప్రభువులు మన కద్యను పోషించారు!—కబీర్, ఘోరీ, బాబర్, ఔరంగజేబు—స్థానరాశి, టిప్పుసుల్తాను,—చాలామంది మహనీయులు!. కైపు, డియ్యూ, ఎండిరో మహానుభావులు!!

ఆ: అవును శాగా జ్ఞాపకం వస్తోంది, వార దానిని గొప్పగాని ధక్తితో, సప్రాతతో తలపంచి నమస్కరిస్తున్నాను. (అది వాల్చు కన్నులతో తలవంచి—ధక్తితో నమస్కరిస్తుంది)

మొ. కాని. ప్రియసీ! ఎంత విచారకరమైన పక్షయమో చూడు; ఆచరించి ప్రభువులంతా మెల్లగా మట్టిలో కలిసిపోయారు!

ఆ: మనలో మనమాట—మన ప్రభావం చూచిన ఆవేధన ప్రబల సంతతి. రోజుగోరికి పెరిగిపోతూనే ఉంది కుండాను!

మొ: అదే నాకు, పడేవదే శానిస్తావుంటుంది. మనల్ని పోషించి, నాల్ని ఉపయోగంలోకి తెచ్చిన మహా ప్రభువులంతా మనల్ని విడిచి కాలగర్భంలో కలిసిపోతున్నారు. మనకే

ప్రపత్తుల్ని అనుభవించిన వెధవ ప్రిజలే—పాపీ చిరాయువు! అన్నట్టు చిరంజీవులై పోతున్నావి!!

ఆ: అబ్బ! నా దా — ఏమైనప్పటికీ, ఆ విషయాలన్నిటి గురించి ఆలోచించుకుని, మనస్సు పాడుచేసు కొనడంవల్ల ఉపయోగం లేకుండా మంటారు?

ము: నిజం! పింగళి! ఆ నుండుకూర్పున్న మహా నీయులున్నంత కాలం భక్త శిష్యులతో మన పవిత్ర కర్తవ్యాన్ని నరవేర్చ వలసిందే!

ఆ: తెదాస్తు!

[రంగస్థలంలో జాగా చీ:టి వ్యాపిస్తుంది. లారీ వేగంగా వెళ్ళిపోతున్న బండి చవ్వయ్య, వాటిని చీల్చుకుని 'వంగేమాతరం' అనే జాతీయీతం పడ్డప్పుడు స్వరంగా వినిపిస్తుండగా తెర జారుతుంది.]

ద్వితీయ చిత్రం

[అధి దేశంలో పోలీస్ నహించిన నగరం. విద్యాస్థులు మహాసభ జరుపుకుంటూ వుంటారు. పోస్టిలి ఆందోళనాకరంగా ఉంటుంది. విద్యార్థుల డిమాండ్ల ప్రివాహ గమనంతో పిననల్లా పురోగమిస్తుంది. ప్రజల శాంతి భద్రతలను కాపాడే నిమిత్తం—పోలీస్ పోలీసులతో నిండిన లారీ ఒకటి వేగంగా గుంపును చీల్చుకుంటూ రాజనీధికి చేరుతుంది. లారీల తీవ్రంగా ప్రయోగించ బడతాయి గుంపు చెల్లా చెదరవుతుంది: గాయ పడ్డ యువకులు రోడ్లపై ఆస్పత్రికి కొనిపోబడతారు. వాతావరణం నిండా భయమైన శాంతి. పరిమళించుకొని, పోలీసు కేపుకు చేరుకొనేదుకు లారీ తిరోగమిస్తుంది. దారిలోని చెట్లు అన్నడే వెలిగిన దీపాలుగల ఎలక్ట్రిక్ స్థంభాలు వెనక్కి తొలగి

పోతూ ఉంటాయి, రంగస్థలం. . లారీవెనుక భాగం రక్తం మరకలతో నిండిన లారీలు చిందర వందరగా పడివుంటాయి ఒక లారీ లేచి నుంచుంటుంది రెడడవదానికి నింపొవడంలో సహకరిస్తుంది.]

ము: మిత్రీమా! ఈవేళ ఎంతసుదీన వాళ్ళి మన కలుసుకుంటా మనుకున్నామా? ఎలాగో నిన్ను ఎన్నో చూడగలిగేమ! ఎంత సంతోషంగా ఉంది నాకు!

రె: అవును చాలా ప్రమాద కర్మమైన ఘడియలే దాటాం నిజంగా సంతోషించ వలసిన విషయమే ము!

ము: ఎవరుగాని నాకు శత్రుయక అడుగుతాను; ఈ విధవ జీవితాన్ని మనం ఎన్నాళ్ళు గడుపుతా? దిన దిన గండిం చెయ్యే ల్పాయము అది; నాకు మాత్రం చాలా చుట్టూరిగా ఉ దినుమా!

రె : ఏమి త : స్పృహ జని చి ది నీలో మిత్రీమా ఒక్కటాలోదించు, మన జీవితం కంటే మన జీవితం చెప్పకో తగ్గంత జాపు ది చెప్ప వీగో నీభ్రమగానీ, ప్రతిజ్ఞ భూమిలో నవ కిరణ చెలే వరంగా ప్రకాశిం దే! అయినా మనకే లోటు?

ము: నీజమే ననుకో! నేచెప్పిది లోటనా మరి! ఎదుగా బొదుగూ లేకుండా ఎన్నాళ్ళూ అది? చేసిన పనిచేస్తూ చూసిం దే చూస్తూ, ఏవిధమైన వగాళ్ళులేని నిలుపుగీతలాంటి జీవితం చూస్తే, నీకు నిజంగా నీసుం కలగడం లేదూ?

రె: ఏమిలో మన అనుభవంగామే గాని, మనలో ఏ ముది చెప్ప అత్రనూ! మనం కేవలం నిమిత్త మాత్రంలం అంతే!

ము: అవిననుకో, నాకు శత్రుయక అడుగుతాను; జీవితంలో సుఖమూ, విశ్రాంతి, అనందమూ, లేకుండా ఎన్నాళ్ళూ అది! నీంగతి నాకే భోధపడటం లేకుగాని, నాకుమాత్రం మహా అసహ్యంగా ఉంటుదినుమా! నిజం చెప్పద్దూ!

రెం: అసలు నీకంటే ఆలోచనలు కలగడమే ప్రమాదం దేశం యావత్తు లీవ్రమైన ప్రమాదంలో మునిగి ఉన్నప్పుడు మన హక్కుల్ని గురించి కాదు మన మాలోచించాల్సింది—మన కర్తవ్యం గురించి తప్పదు! ఇష్టమున్నా లేక పోయినా, ఈసభ్యతా ప్రపంచాన్ని ఆపాయ నుంచి రక్షించడానికి మన పవిత్రకర్తవ్యాన్ని నెరవేర్చు వలసిందే! దీనికి భిన్నమైన మరోమార్గం లేనేలేదేమో ననుకుంటాను. ఏమంటావు చెప్పు.

మొ: అవుననుకో, నాకు తెలీకడుగుతాను, మన దేశానికి స్వాతంత్రం వచ్చింది కదా కాంగ్రెసువారు ప్రభుత్వంలోకి వచ్చారుకదా; మనకీ పాటికి పింఛనీ యిచ్చేయ్య కూడదా అని.

రెం: అదేమన్నమాట స్వాతంత్రం వచ్చిందన్న మాటేగాని దేశంలో ప్రమాదం హెచ్చించేగాని తగ్గిందా, మరి ఇంటా బయటా కూడా శత్రువులు మహమ్మదీలా వ్యాపిస్తున్నారు కదా! కమ్యూనిజం భూతలా విజృంభిస్తోంది కదా!.. స్వతంత్రం వచ్చింది కాబట్టి, మన శాధ్యతలుకూడా ఎక్కువయ్యాయ్. ఏవీటో మనం అనుకుంటాంగాని, మన కర్తవ్యం మనం నిర్వర్తించి సంతృప్తి చెందడమే తప్పితే; మనలో ఏముంది చెప్పు!

మొ: నిజమే అనుకో!—నాకు తెలీకడుగుతాను; మన జీవితంలో ఎక్కడు మన శాధ్యతలు నెరవేర్చలేదు చెప్పు? బ్రిటిష్ వాళ్లుండే రోజుల్లో వాళ్లు చెప్పినట్టా నడచుకున్నాం.. కాంగ్రెసు వాళ్ళని చావా చిదికా పొడిచాం.. నాకు జ్ఞాపకం వస్తోంది; లాహోరులో ననుకుంటా—అబ్బ! ఒళ్లు జలదరిస్తోంది ముఘలులలోనో ఎప్పుడో పరిగా జ్ఞాపకంలేదు... ఏం పొడిచాను, ఏంకున్నానూ! పెద్ద పెద్ద వాళ్ళే ఉన్నారనుకో. మరి వాళ్ళే గౌరవమెందులాకి వచ్చారు కదా.. మనకీ పాటికి..

రెం: అవును, వెనుక బ్రిటిష్ వాళ్ళు చెప్పినట్టా విన్నాం

లపై తీవ్రంగా కాల్పులు సాగించిన తదుపరి; పటాలం బారులు తీరి కవాతుచేస్తూ స్వస్థలానికి తిరోగమిస్తోంది. — ఆ పటాలంలో అఖరి వరుసలో నడుస్తున్న ఇద్దరు సైనికుల భుజాలనుంచి, రెండు రైఫిల్లు వేగిలాడుతుంటాయి. సాయంత్రపు నీడలు, కంకర రోడ్డుమీద దీర్ఘంగా పరుచుకుంటాయి. . రై ఫిల్లు రెండు మాతాత్మగా సంభాషణ ప్రారంభిస్తాయి; సైనికుల వరుసలు; కంకరరోడ్డుమీద అనేక బూటకాల్ని లయ ప్రకారం అడుగులు వేస్తున్న చక్కుర్లు సైనికుల తలపైన శూన్యంలో ఆకాశంలో కిందగా — వ్యడే మృతక శబ్దరాన్ని ఆరగించి రాబందులు. గూళ్ళకుపోయే ఉత్సాహంతో, రివ్వునుంచి రెక్కలల్లాడుతూ ఎగిరిపోతూ ఉంటాయి. . వాతావరణంలో భీతిత్వరసం పేరుకుని ఉంటుంది.]

పురుషరైఫిల్. ప్రియే, చారుశీలే!

స్త్రీ రైఫిల్: భోభో ఆర్యపుత్రా!

పు: (తెలుగులోనే) ఈ అనుభవంలో కొత్త విశేషాలేమైనా ఉన్నాయో? ప్రియతమా!

స్త్రీ: ఏమున్నాయో ఆర్యపుత్రా! నిత్యం మృత్యువు వెంటాడుతున్న జీవితాలు మనవి. ఏం విశేషాలు! ఏం వింతలు! అవును గాని, మనలో నష్టపడిన వారెందరు?

పు: గాయపడినవారు పథ్నాలుగురు — చనిపోయినవారు పదిమందినూ! పథ్నాలుగురిలోనూ, నలుగురు చాల ప్రమాదావస్థలో ఉన్నారని తెలుస్తోంది.

స్త్రీ: అయ్యో, అలాగా! అంత ప్రమాదం వాటిల్లడానికి కారణం ఏమిటి చెప్పా?

పు: ఆఁ. ఏముంది! పెద్దవ ప్రజ తెలివివారి పోతున్నాడు మనవాళ్ళలో కొందరిని వాళ్ళకుం తిప్పేమకున్నారట. తిప్పేమకుని, మనమీద మనవాళ్ళనే ఉసిగొల్పుతున్నారు, వాళ్లుకొట్టిన

.. ఇప్పుడు కాంగ్రెస్ వారు చెప్పినట్టు వింటున్నాం. . రేపు ఇంకా దిమాట వింటాం. మనకి లాటమిటి! మితిమా. . నీపిచ్చిగాని మనం నిమిత్త మాత్రులమని చెప్పలేదా!

మొ: అది సరే కాని. . నాకు తెలికదుగుతాను; ఇవి ఎవ్వార్లు అని?

రెం: మళ్ళీ మొనకి కొచ్చావే; తప్పదయ్యా. . తప్పదూ! .. ఎన్నాళ్ళయినా తప్పదు. గాఢ్కతా. మరొకటి?

మొ: ఏమో, ఏం బాధ్యతోగాని. . నాకు తెలికదుగుతాను ఏం లాభముందయ్యా? కాంగ్రెసు వాళ్ళని మనం చావకొట్టాం వాళ్ళిప్పుడు ప్రిభుత్వలయ్యా లేదా! ఇప్పుడు మరొకళ్ళనీ... అలాగా జనాన్న అనుకో, గాఢ్కతున్నాం. . ఏమోగా. . రేపు. . నాకే నమ్మకం కలగడం లేదయ్యా; ఏమోగాని.

రెం: మితిమా, ఒక్కటి గుర్తించు. . ఎంతాతనే మనం నిమిత్త మాత్రులం అంటున్నాను మనం ఎవళ్ళయియ్యా. కోన్ కీనాయ్ గొట్టం గాళ్ళు— మన నమ్మకాలతోటి, ఎవనమ్మకాలతోటి లెక్కేమిటి అంట. . ప్రిభుత్వల అడ్డ నిరసావహించవలసిందే.

మొ: లాటి ఎంతలే, అంతే వాళ్లు సాషి చుతున్నావుడు తప్పదేంటిలే.

[రంగస్థలంమీద మెల్లగా కళ్ళు వ్యాపిస్తుంది—గమ్యశానం చేరుకొనట వల్ల జేకువేసిన శబ్దం బగలరా చప్పుడు; రంగస్థలంలో చీకటి కదులుతున్న మానవ స్వరూపాలు కనిపిస్తుండగా. తెరవారుతు ది]

తృతీయ చిత్రం

[వికలాంధ్రీలో రెండుగా. . '—' అనే గామ ప్రతి

దెబ్బలకే మనవాళ్ళంతమంది నష్టపడ్డారు!

శ్రీ: నిజమేనంటావా? నాకు మాత్రం నమ్మకం కలగడం లేదు. పెద్దపనుచు దగ్గర మసలాంటి వాళ్ళెక్కడున్నారు? మన పెరిగాని నాటు తుపాకీగార్లయి ఉంటారు! అంతే, అలాంటివాణ్ణి నేనీవేరే ఒకచోట చూశాను.

పు: వాళ్లు ఉండవచ్చుగాని, మనవాళ్ళని వాళ్లవేపుకి తిప్పేసుకుని, మనవాళ్ళనే ఉపిగొల్పుతూన్న మాట మాత్రం వాస్తవం. నాపక్కన నించున్న వాడేకనూ! దెబ్బకి గిలగిలా తన్నుకు నేలకొరిగాడు; వానియాత్మకు బహువాగ్దేవతలు శాంతి ప్రసాదించుగాత! కాని, ప్రేయసీ. ఆ పెద్దపనుచులంతా కమ్యూనిస్టులేనట.

శ్రీ: అబ్బే, నట్టిది; నామి మాత్రం నమ్మకం లేకుసుమా! ఎక్కడైనా, కమ్యూనిస్టులు, అలా ఉంటారా? (శెల్లబోతుంది)

పు: (చిరునవ్వి) మరెలా ఉంటారనుకుంటున్నావ్, పీయతమా!

శ్రీ: కమ్యూనిస్టులంటే అలా ఉంటారా ఎక్కడైనా? నాకు మాత్రం నమ్మకంలేదు సుమా! మరీ మామూలు మనుషుల్లా ఉంటారా?

పు: నువ్వ చాలా అమాంశంగా, బేలగా మాట్లాడుతున్నావ్, పీయతమా? నూమూలు మనుషులంతా కమ్యూనిస్టులే! అంటే కళ్ళపడి చూసికే పాటకజనమంతా నన్నమాట.

శ్రీ: ఏమోసుమా! నాకుమాత్రం నమ్మకంలేదు. మనం మట్టుకు కష్టపడి జీవించడం లేదూ!

పు: మనసుగతి వేమా! మనం పరిపాలించే వాళ్ళం. శాంతి భద్రతలు కాపాడే వాళ్ళం.

శ్రీ: అంతేనంటావా? ఇంతకీ ఆ పెద్దపనుచులెంత

మంది నవ్వుపోయి ఉంటారో?

పు: మనం లేక్కువ నవ్వువడ్డామా? ఇరవై మంది నిహతులైనట్లు గాయపడ్డ ముళ్ళుమంది పట్టు బడ్డట్టా తెలుస్తోంది. ప్రేయసీ!

స్త్రీ: చాలానష్టపోయాడునుమా! అవునుగాని ఆర్యపుత్రా!

పు: ఆర్యపుత్రా! అంటే జ్ఞానకం వచ్చింది. ఆర్యపుత్రులందరిలో! ఉత్తముడైన హిట్లుగు మరణించాడన్న దాగుణమైన వార్త వినిగానే నిలువునా కొయ్యకారి పోయానంటే నమ్మకం బ్రహ్మాండమైన గౌరవ ప్రతిపత్తులుగల మనజాతి, నిశ్శేషంగా నశించి పోయిందేనా అని తీవ్రంగా విచారించాను. అదృష్టవశాత్తూ, హిట్లుగు ఎంబీమలైన ఆర్యపుత్రులు ప్రపంచ మంతటా ప్రతిచోటా ఉదయించి దీనిని ప్రవర్థమాను తాతున్నాడు కనుక సరిపోయిందిగా, లేకపోతే మనకి ఎంతదుర్దశ ప్రాప్తించి ఉండేదో!

స్త్రీ: అవునుగాని ప్రాణేశ్వరా! ఎక్కడ వుట్టాం. ఎక్కడ మెట్టాం. ఎన్నెన్ని దేశాలు తిరుగుతున్నాం? మనజీవితాల్ని ఆలోచించుకుంటూంటే చాలా తమమా ఉంటుంది కదూ!

పు: అవును హృదయేశ్వరీ. సందేహమేమిటా విషయంలో! మన జీవితమంత నిర్లక్ష్యమైనదీ, బాధ్యతా రహితమైనదీ, మరే కృషిలేకుండా? ఎక్కడో ఏ జర్మనీలోనో, ఏ ఆమెరికాలోనో జన్మించడం, జగత్తంతా సంచరించడం, ఎంత విచిత్రం! మానవుడిచేత సృష్టింపబడి, మానవుణ్ణి బానిస చేసుకొని పాలించుతూ. . ఇచ్చవచ్చిన రీతిగా ఆపించుతూ. . విలాసంగా బ్రతకడం, ఎంత మహత్వం!

స్త్రీ: ఆర్యపుత్రా! చూడు! అబ్బ—ఎంత అందంగా ఉందామబ్బ—జలతారంచు ఉదా సిల్కుచీరలా గుండకదూ

శీత సౌందర్యం—ఇలాంటి దృశ్యాన్ని చూస్తుంటే అక్కడవుండే మన జీవితంమీద చాలా ఆసక్తి వేస్తుంది.

పు: కానీ, ప్రియమమా అదేపాఠాలు. ఇలాంటి దృశ్యాలు నాలో ఆసక్తిని మేరలేని సంకల్పంతో కలిగిస్తూ ఉంటాయి. ఆ ముచ్చట్లన్నాస్తే జ్ఞానం వచ్చింది. ఆవేళ నేను గ్రీకులని కథనం చేస్తున్నానని వివరిస్తున్నాను. గతంలో ఎవరో మనశత్రువు నాతోటివున్నాడని నీకు తెలియజేస్తున్నాను—ఆకలితో ఉన్నానని ప్రాప్తం కావాలని . . . ఆకలితో ఉన్నానని చెప్పాను. . . ఆకలితో ఉన్నానని; ఎలా పోతే ఇంకానీ వచ్చేకానయితే ఆ స్వప్నం నీ నాలో ఎంత ఆసక్తికరంగా ఉన్నా కలిగిస్తాయో, చూడు!

శ్రీ: అవునుగాని. ప్రాప్తం నాలో ఎంతో వ్యక్తిగతం కలగడంలేదు—మనం ఎంతోమందిని పాఠ్యమైనా రోజురోజుకీ శత్రువులమే పెరిగిపోతున్నాం: వాళ్ళు అభిప్రాయాలు కలగడం—మన శత్రువులను ఫలితం ఉంది—అని—మన జీవితాలు వృథాగాక, ఏమైనా లాభం చేందాలని?

పు: అలాచింత్రంలే నాకు, ఒక్కొక్కడు అలాగే అనిపిస్తుంది. . . కానీ (గట్టిగా నిట్టూర్పు) మన మున్నత కాలమూ నిష్పక్షపాదం తప్పకుండా —మరి!

శ్రీ: సున్నత ప్రేమా నాకుమాత్రం అర్థం కావాలని కలగడంలేదు—ఎంతో, మనోధైర్యం సన్నగిల్లలేతోంది. . . అవునుగాని, ఆర్యపుత్రా—అసలు దేవుడున్నాడా? సత్యం జయిస్తుందా?!

పు: ఇది తప్పని, ముచ్చట్లతో మనకర్తవ్యాన్ని నరవేయడం దృశ్యాన్ని పోషించి నీకుతాం సత్యమే నడచుతోంది!

[పట్టాలు వేసంగా తిరోగమిస్తున్నాడు ఉంటుంది. చీకటి బాగా వ్యాపిస్తుంది. పట్టాలం ధరించిన కాకీ మూనిఫరాలు,

నల్లని బూట్లూ చీకట్లో లీనమై, వివరించలేకంత దట్టంగా కలసి పోతవి—ఆకాశమీద ఎగురుతున్న రాంబంధులరెక్కలు. ఉక్కు ముక్కులుగాకూడా నల్లని చీకట్లో : లీనమవుతాయి—రై ఫిల్లు చివర బోన్స్ న్ని మూసిం రైతెళా ముహస్తాంటాయి. లయ ప్రకారం నై వికల బూట క కర్రతో మీద పడుతున్న చప్పుళ్లు —ఆకాశమీద ఎగురుతున్న రాంబంధుల రెక్కల నివ్వెరివ్వె మను ధ్వనులు—దూర చుంచి, అప్పుడే ప్రారంభమైన కీమరాళ్ల గోడ; శృంగాలూ భీరిక త ర నాలు—నాతావరిణిలో భీభత్స రసం పురుగుని, ఘర్భణ చి ఉడగా నెరపడుతుంది.]

మా ఇతర ప్రచురణలు

కామేశ్వరికథ	...	రాంమా
విగ్రహం	...	చిన్నా
వజ్రాయుధం	...	నామసుందర్
త్యనేవాహం	...	చిన్నా
శిఖలాలయం	...	చిన్నా
బాసనల దేశం	...	నామసుందర్
అనామకులు	...	రాజా
కుభాసకుకు	...	చిన్నా
అప్పగింతి	...	కుంకి
లక్ష్మిపతిగారి అమ్మాయిలు	...	రాంమా
సంజీవీపం	...	పుంభా
మనస్తత్వాలు	...	రాంమా
దయ్యంపట్టిని హరిషి	...	రాంమా
కళలు - కథలు	...	రాంమా
హరిదీ హరిషి	...	నామసుందర్
MUDU	AS. 12	KALAKELI
NATIKALU		SAMALKOT

14523

